slovoprosvity.com.ua

Без мови немає нації!

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК **29** (406), 19—25 липня 2007

Фото О. Литвиненка

МИСТЕЦЬКІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ — CONTRA SPEM SPERO

Олександр ФЕДОРУК

Історія українського музейництва розпочалася, як і скрізь, із приватних мистецьких колекцій. Родинні амбіції українських шляхетських родів, козацьких полковницьких династій упродовж цілого XVIII ст. прискорювали збирання культурних цінностей. Уже тоді було сформовано мистецькі галереї, бібліотеки, архіви відомих в Україні козацько-магнатських родин Східної й Центральної України (Кочубеїв, Галаганів, Милорадовичів, Малковичів, Сулим, Полетик), а також Поділля, Волині, Галичини. У цих маєтках збиралися родинні портрети й картини європейських майстрів. А основи музейної діяльності було закладено в XIX ст. Історія української культури залишила низку блискучих імен, що сприяли розвитку колекціонування, меценатства, прискорили формування музеїв: Василь Тарнавський у Чернігові, Дмитро Яворницький і Олександр Поль у Катеринославі, Катерина Скаржинська в Полтаві, родини Терещенків і Ханенків у Києві, — усі перелічені й багато інших жили з думкою про необхідність відкриття музеїв.

Фактично діяльність родини Терещенків, подружжя Богдана і Варвари Ханенків заклали основи київських державних музеїв. А благородні ініціативи митрополита Андрія Шептицького призвели до утворення у Львові національного мистецького музею. Наприкінці XIX ст., 1899 року, крім Києва, було відкрито музей в Одесі.

Цей історичний екскурс необхідний для розуміння, що XIX ст. було сприятливо налаштоване на формування музейних збірень. Але в XX ст. історична доля розпорядилася по-іншому. Уже під час Першої світової війни в Україні було здійснено великі пограбування культурних цінностей. Списки втрат опублікували ще у 20-х роках XX ст.

Жахливих втрат музеї України зазнали під час більшовицького перевороту 1917 р. Трагічно обернулася доля української культури, коли більшовицькі війська вивезли безцінні скарби. Було розгромлено буквально всі приватні колекції, частина з них поповнила сховища державних музеїв, а немало просто зникло, пограбовано.

Подальші роки й десятиліття теж були позначені колосальними втратами. Боротьба атеїстів з релігією призвела до того, що майже всі монастирі, церкви було закрито, а давньоукраїнські мозаїки, фрески, ікони, давні рукописні й друковані книги знищувалися або вивозилися за межі України. Протягом 30—70 рр. XX ст. приміщення сакрального характеру (церкви, костели, монастирські будівлі) часто передавалися офіційно під господарські будівлі, а також нерідко під музейні приміщення. Таким чином, культові споруди трансформувалися в музейні інституції, всупереч логіці й здоровому глузду, а культурні цінності, як правило, вивозились у Росію.

Величезних втрат українській культурі заподіяла Друга світова війна: ліквідовано багато каталогів культурних цінностей, описів і документів довоєнного часу, а пограбовані пам'ятки культури нацисти вивозили на Захід. Але спішними також були обставини евакуації культурних цінностей з України до східних реґіонів Радянського Союзу. Очолюючи протягом років Національну комісію з питань повернення в Україну культурних цінностей, я поставив за необхідне вивчення масштабу втрат, скерував увагу вчених на діяльність Радянської Військової Адміністрації в Німеччині й на потребу повернення виявлених об'єктів культури, що були вивезені в Росію. Ми досі не володіємо інформацією, скільки мистецьких цінностей, що перебували під час війни в радянському тилу, не повернулося до українських музеїв. А ці втрати досить відчутні!

Свого часу ми видали наукове дослідження про археологічні колекції України, що опинилися в музеях Росії. Наукові спостереження довели, що археологічні колекції вивозилися від 1763 р. до 1989 р. Зібрані факти дали повну картину вивезених 800 колекцій, що сьогодні перебувають у Державному Ермітажі, Державному історичному музеї Росії, різних інституціях Академії наук та університетах. Ці колекції належать до пам'яток скіфо-античного періоду, пам'яток північного Причорномор'я, давньоукраїнської та середньовічної археології.

Попри названі історично об'єктивні обставини, що призвели в Україні до масштабних втрат, у музеях зберігається величезна кількість мистецьких експонатів загальносвітового значення. За офіційними даними, сьогодні в Україні функціонує 400 державних і комунальних музеїв, у сховищах яких зберігається понад 11 мільйонів пам'яток. Перлинами світового значення стали Сіамські ікони, італійський протоpенесансовий і ренесансовий живопис, твори багатьох майстрів європейського мистецтва всіх періодів і епох, пам'ятки орієнтальної культури. Гордістю багатьох музеїв, зокрема Одеського археологічного музею, стали численні об'єкти античної культури, зокрема з Ольвії, Пантикапею, Ніневії, Херсонесу, Боспору — давніх причорноморських античних полісів.

Українські художники вплинули на розвиток світового авангарду. Колекції художників-авангардистів в Україні за радянських часів знищували в музеях. Про це ми також зробили публікацію. Ціною

Закінчення на с. 13

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 816 943 грн. 00 коп.

"СОНЦЕ — ЗАВЖДИ НОВЕ!"

5

"ПРОСВІТА" В РЕҐІОНАХ

7

БІБЛІОТЕКА АНТОНОВИЧІВ У МОГИЛЯНЦІ

12

НАШ НЕПЕРЕВЕРШЕНИЙ СЕРГІЙ ВИНОГРАДСЬКИЙ

14

Добровільні пожертви "На Кобзареву Церкву": МБФ "Українська Родина" Р/р № 26045200145101 в Подільській філії АКБ "Київ", МФО 320401 ЗКПО 21709106

ЗАКЛИК ДО ЄДНОСТІ

“Скористатися досвідом засновників Української Головної Визвольної Ради” закликала політичні сили України різного ідеологічного спрямування в день 63-ої річниці створення УГВР Українська народна партія.

З 11 до 15 липня 1944 року в с. Недільне, що на Самбірщині, під охороною УПА відбулися установчі збори УГВР, які започаткували процес творення єдиного керівного органу збройного визвольного руху українського народу. УГВР об’єднала представників різних політичних течій, відбулося єднання людей, для яких найголовніше — незалежність України. Створення такої структури підтримало вище керівництво ОУН і УПА, попри те, що серед засновників ради представники націоналістів були у меншості.

“УГВР ухвалила низку важливих документів, які дозволили говорити про боротьбу українців як про національно-визвольний рух народу не тільки на місцевому, а й на міжнародному рівні. Як наслідок, уряди іноземних держав та представники коаліційних сил в Італії з емісарами УГВР вели переговори як із представниками незалежної держави. Фактично було створено головні програмні засади розбудови незалежної держави — стратегію демократичного політичного розвитку, соціально-економічного розвитку майбутньої незалежної України”, — підкреслено у Зверненні УНП.

Українська народна партія звернулася до всіх політичних сил із закликом “пам’ятати насамперед про те, що політичні сили (хоч би яких ідеологічних поглядів вони дотримувалися) мають стояти на сторожі інтересів української держави та її народу”, і пропонує “наслідувати досвід наших героїчних попередників”.

Прес-служба Блоку “Рух-Українська правиця”

СПРАВА ДИСИДЕНТА ТАРАСА ЗЕЛЕНЯКА ДОВОДИТЬ, ЩО РОСІЯ — ДЕЩО ЗМІНЕНА КОПІЯ ТОТАЛІТАРНОГО СРСР

“Справа Зеленяка в Росії свідчить про відновлення процесів проти дисидентів, які було започатковано ще за радянської влади”, — заявив представник Блоку “Рух-Українська правиця” від Української народної партії Степан Хмара. Так політик прокоментував перебіг судового процесу у Новосибірську проти етнічного українця Тараса Зеленяка, якого за коментарі до політичних подій в Україні та Росії на російськомовному форумі українського сайту www.proua.com звинувачують у приниженні національної гідності росіян, а також — ствердженні “переваги українського народу над російським”.

“Ця справа збігається з дисидентськими справами, які кваліфікували за статтею 190 КК РСФСР: “Розповсюдження свідомо помилкових суджень, які ганьблять радянський державний і суспільний устрій”, — коментує ситуацію Хмара. — За цією статтею дисидентів засуджували до ув’язнення, примусового лікування у психіатричних закладах або висилали з країни. Так радянська влада намагалася залякати тих, хто мав особисту думку, відмінну від офіційної. ...Справа Зеленяка зайвий раз підтверджує, що в Росії проявляється дедалі більше ознак радянського тоталітаризму, — обурливим є сам факт порушення прав на приватне життя без рішення суду з боку спецслужб Росії”.

Як зауважує Хмара, “російська прокуратура, страшенно стурбована образами в бік росіян на українських форумах, з незрозумілих причин не помічає грубих образ з боку офіційних осіб та російських ЗМІ на адресу українців, грузинів, чеченців та представників інших народів”. “В Росії зараз спостерігається дедалі більші прояви ксенофобії і в цьому контексті слід розглядати справу Зеленяка”, — вважає Степан Хмара. “Якщо виходити з логіки “справи Зеленяка”, то російська прокуратура мала б насамперед узятися за журналіста Лєонтьєва, депутатів держдуми Затуліна та Жириновського, які цілеспрямовано розпалюють міжнаціональну ворожнечу”, — наголошує політик. Той факт, що цього не роблять, свідчить: “Нинішня Росія — дещо змінена копія СРСР, де правоохоронні органи завжди служили режиму з метою встановити контроль над кожним громадянином особисто”. “Завдання України та міжнародної спільноти — чинити тиск на російське керівництво, вимагаючи демократичних змін”, — підсумував Хмара.

Прес-служба УНП

КОРУПЦІЮ ПОВИННІ ВИЯВЛЯТИ ПРАВООХОРОНЦІ, А НЕ СОЦІОЛОГИ

“Результати соціологічних досліджень підтверджують украй сумну тенденцію — перетворення демократичної України на плутократичну, — з олігархами та корумпованою бюрократією на чолі”, — заявив представник Блоку “Рух-Українська правиця” від Української народної партії Василь Червоній. Так політик прокоментував результати соціологічного дослідження Фонду “Демократичні ініціативи” та фірми “Юкрейніан соціолоджі сервіс”, згідно з якими 73 % українців вважають рівень корупції в державі високим або дуже високим. Соціологи стверджують, що ці показники є найгіршими за всю історію незалежної України.

На думку Червонія, такі результати зумовлені тим, що “практично кожен українець щодня відчуває на собі рівень української корупції у муніципальних та центральних органах управління, закладах освіти, медицини, у правоохоронних органах тощо. ...Ситуацію може змінити лише прихід до влади демократичних сил, які мають на меті тотальну реформу системи влади, у тому числі правоохоронних органів”. Нині, вважає він, “склалася парадоксальна ситуація, коли урядові структури й правоохоронці, які мають викорінювати корупцію, самі нею просякнуті”.

“Головна причина росту корупції в Україні, на відміну від інших країн колишнього соцтабору, — відсутність закону про люстрацію. Саме за допомогою такого закону ці країни усунули від влади комуністичну корумповану номенклатуру і сьогодні розвиваються швидкими темпами в складі ЄС та НАТО. А Україна плентається під хвостом Росії”, — підсумував політик.

Прес-служба УНП

ГРОШІ ДЛЯ ПІЛЬГ У ДЕРЖАВІ Є

Юлія Тимошенко спростовує заяви уряду про те, що у держави немає грошей на виконання рішення Конституційного Суду, яким відновлено пільги багатьом категоріям громадян.

“У цього уряду для людей завжди немає грошей. Це вже абсолютно відома істина”, — сказала Ю. Тимошенко.

На запитання про гроші лідер БЮТ відповіла: “Я знаю, де взяти гроші, тому що коли я була прем’єр-міністром — за півтора місяця ми збільшили бюджет на 70 % за рахунок закриття тіньових схем. Але нинішній уряд, враховуючи, що він однозначно і є тіньовою силою в нашій країні, не зможе цього зробити”.

Юлія Тимошенко закликала людей приходи до офісів партії “ВО “Батьківщина”, до громадських приймалень БЮТ або звертатися за телефоном 8-800-50-40-400 для отримання адвокатської допомоги в поверненні своїх пільг.

“Ми стаємо вашими вірними союзниками у тому, що Конституційний Суд відновив пільги, а ми допоможемо вам це зробити в реальному житті”, — заявила лідер БЮТ.

“Ми спробуємо, щоб за ці 2 місяці, поки уряд Януковича ще працює, люди отримали максимум. Але з 30 вересня, я переконана, наша команда прийде до влади, і ми без будь-яких судів виконаємо рішення Конституційного Суду”, — наголосила Тимошенко.

Прес-служба БЮТ

● **ХРОНОГРАФ**

120-РІЧНИЙ КОВПАК

Рубрику веде
Юрій ШАПОВАЛ,
доктор історичних наук, професор

Сидору Артемовичу Ковпаку, двічі Герою Совєтського Союзу, 120 років. Він народився на Полтавщині в 1887-му, а з життя пішов у грудні 1967 року.

У червні 1942 року було утворено Українське партизанське командування на чолі з високопоставленим офіцером НКВД Тимофієм Строкачем. В Україні, проте, совєтські партизани за своїм значенням так і не дорівнялися до Білорусії. Велика частина відкритих теренів України не була придатна для ведення партизанської війни. А в Західній Україні, де міцно закріпилася ОУН, червоні партизани не мали народної підтримки. Тому більшість їхніх операцій обмежувалася частиною Волині й Полісся.

До найвідоміших командирів партизан належали Сидір Ковпак, Олександр Сабуров та Петро Вершигора. Ковпак закріпився на Поліссі на початку 1943-го. Спираючись на штаб добре навчених офіцерів та поставки зброї, що йшли через таємні аеродроми, він створив військо в кілька тисяч бійців.

Улітку 1943 р. Ковпак розпочав великий рейд до Карпат. Операція ця не виконала основного свого воєнного завдання — знищення нафтових промислів у Прикарпатті, а більша частина його з’єднання загинула. Але цей рейд справив значне психологічне й політичне враження.

Свого часу багато писали про те, що комуністичне підпілля в Україні було масовим інтернаціональним рухом представників 62 національностей. Але, за офіційними даними, українців у лавах червоних партизанів було непропорційно мало. Складаючи майже 80 % населення, українці, проте, становили 46 % бійців п’яти найбільших з’єднань радянських партизанів в Україні (й лише одну третину з’єднання Ковпака).

Росіяни складали непропорційно велику частку — 37 %. У деяких совєтських працях стверджувалося, що кількість червоних партизанів в Україні сягала 250 чи навіть 500 тисяч, а інші називають цифру близько 50 тисяч. Західні спеціалісти тримаються останньої цифри.

В кожному разі, зображення партизанського руху як масової патріотичної боротьби українського народу проти німців не відповідає дійсності. Під час війни величезна кількість населення України лишалася нейтральною, більше дбаючи про те, щоб якось вижити.

Ковпак був українцем унікальним. Два Георгіївські хрести за “веру, царя и Отечество” і дві Георгіївські медалі вручав йому особисто Микола II. А двома Золотими Зірками Героя Радянського Союзу — вкупі з двома орденами Леніна — нагороджував Сталін. У Верховній Раді УССР два десятиліття поспіль, із 1947-го і майже до самої смерті, Ковпак незмінно посідав крісло заступника Голови Президії.

Перед війною Ковпак очолював міськвиконком у маленькому стародавньому містечку Путивлі на Сумщині. Якось увечері начальник місцевого НКВД попередив Ковпака, що вночі його мають заарештувати. Ковпак поклав харчі в торбинку і зник. Хоч як його шукали, але не знайшли.

А пішов він у той самий легендарний Спадщанський ліс, де кілька років по тому і почне партизанити, де зародиться ядро його майбутнього з’єднання. У Ковпака в тих лісах жила кума. На хутірці, загубленому в хащах, у куми він і пересидів “єжовщину”, щоб повернутись. І ніби нічого й не сталося, сів у своє ж не зайняте крісло міського голови.

Отак ще до війни він попартизанив. Але головне — вцілів.

ЛИСТИ З СЕВАСТОПОЛЯ

Володимир ПРОЦЕНКО,
спецкор “Слово Просвіти”

ЛИСТ ЧЕТВЕРТИЙ

НА ТОБІ, НЕБОЖЕ, ЩО НАМ НЕГОЖЕ

Державний бюджет на 2006 рік передбачав субвенцію для розвитку і підтримки української мови і культури у Севастополі у всіх сферах життя. На початку 2006 року комісія з гуманітарних і соціальних питань Севастопольської міської ради розпочала підготовку проекту рішення про використання коштів і навіть влаштувала публічні обговорення на тему: “Кошти субвенції спрямувати на ремонт закладів культури міста та розвиток російської мови і культури”. Це занепокоїло севастопольських українців. На засіданні міської “Просвіти” 25 січня 2006 року за участю 37 просвітян одноголосно приймається звернення до Президента України Віктора Ющенка та Прем’єр-міністра України Юрія Єханурова щодо раціонального використання субвенції і заборону проросійській міській владі спотворювати цей український проект. Ось повний текст одного з листів:

В Кабінет Міністрів України

Щиро вдячні Прем’єр-міністру України Юрію Єханурову та всім патріотам України за виділення субвенції для розвитку і підтримки української мови і культури в м. Севастополі.

Просимо встановити контроль за використанням коштів. Міська рада та деякі керівники закладів управління культури пропонують направити кошти на ремонти приміщень, закупівлю комп’ютерів, розвиток російської мови і культури.

Ми, просвітяни міста, пропонуємо проект, що дасть поштовх до подальшого розвитку української культури на довгі роки: створення Музею української етнографії з українською бібліотекою. Просвітяни зібрали унікальну бібліотеку на 7000 книг, матеріали з життя і творчості видатних письменників міста, історичні експонати народної творчості та побуту.

Просимо Вас позитивно розглянути наше звернення і дозволити частину коштів витратити на придбання приміщення музею.

Відповідь надсилайте на адресу: вул. Гоголя, 59, м. Севастополь. 99007,

Просвітяни зраділи, коли з’явилася Постанова Кабінету Міністрів України № 469 від 10 лютого 2006 року, якою було прийнято до виконання цю статтю бюджету на високому рівні, а кошти були спрямовані виконавцю — Міністерству культури і туризму України.

Почалося активне обговорення заходів і пропозицій раціонального використання коштів. Двічі на своїх зборах (26 квітня та 3 травня 2006 року) “Просвіта” приймала з цього приводу колективні рішення, які направила в Управління культури і туризму. Ставлення до пропозицій з боку адміністрації міста було негативним, і просвітяни адресували листа голові Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка Павлу Мовчану:

Шановний Павле Михайловичу!

Прошу Вас звернутися з проханням до Міністерства культури і туризму України і запропонувати передбачити в кошторисі використання субвенції державного бюджету в сумі 9 000 000 гривень на розвиток і підтримку української культури в м. Севастополі для придбання будинку міській “Просвіті” з передачею на баланс ВУТ для розміщення Музею української етнографії, української бібліотеки “Просвіти” та Центру народної творчості.

Наша бібліотека нараховує понад 7000 унікальних книжок, зібраних від меценатів. При “Просвіті” на громадських засадах працює дитячий драматичний гурт “Червона калина” (керівник О. Хижина), дитяча літературна студія юних поетів “Дзвоник” (керівник В. Проценко), художні колективи (керівники В. Ковальчук, Т. Петрикова, Т. Маслова).

Водночас надсилаю копію нашого звернення до прокуратури для опротестування незаконного рішення міськради.

Додатки: на 5 аркушах

Тільки після цього листа севастопольська влада начебто почала прислухатися до думки українців. За рішенням правління об’єднання “Просвіти” було ініційовано робочу зустріч представників міської влади з українською громадськістю в присутності заступника голови міської адміністрації Д. Базіва. На зустрічі начальник управління освіти і науки М. Чербаджі та від громадськості М. Владзімірський та Є. Вітвіцька почали вимагати перерозподілу частини субвенції на управління науки і освіти для будівництва колегіуму, а це означало знову спрямувати пропозиції на нове затвердження Верховною Радою України, щоб змінити статті бюджету. На той час змінився уряд, і новий розгляд цього питання проросійськими урядовцями Януковича безперечно б унеможливив використання субвенції. Пропозиція Владзімірського і Вітвіцької зовсім не мала обґрунтування і була провокаційна, оскільки будівництво українського колегіуму і виділення коштів передбачала інша Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 2005 року № 1017, що вийшла в світ значно раніше, а її виконання було заблоковано (див. “СП” ч. 24 за 2007).

Суперечки, що точилися на зустрічі, не привели до спільного знаменника. Представники управління міської адміністрації, присутні керівники Управління культури і туризму Т. Зєніна і Л. Богатирьова на всі пропозиції повторювали, що вони не відповідають затвердженій статті бюджету. Одну з пропозицій — придбати приміщення під український етнографічний музей, яку вніс голова “Просвіти”, наче схвалили, а потім відхилили. Декілька проектів просвітян було таки підтримано. Повний перелік пропозицій просвітян розміщено на сторінках газети “Дзвін Севастополя” (ч. 3—5 за березень-травень 2006 року).

Просвітяни ладні були особисто взяти участь у створенні документальних кінофільмів, радіопередач (які, безперечно, звучали б в ефірі до цього часу), надрукуванні 16 книжок севастопольських українських авторів, виготовленні народних костюмів для творчих колективів, перекладі екскурсій українською мовою. Майже місяць керівництво “Просвіти” оббивало пороги Управління культури, і нарешті було затверджено кошторис на проведення театралізованого дійства в “Омезі” і виготовлення відеофільму “Свято Купала”. У зйомках узяли участь понад тисячу осіб. По телеканалу “Бриз” ВМС здійснено трансляцію 30-хвилинного відеофільму на Севастополь і Крим. Інші проросійські місцеві телеканали демонструвати відеофільм відмовилися.

Відкриття кінофестивалю “Оксамитовий сезон”

Просвітяни й надалі не припиняли своєї активності: зібрали твори українських севастопольських літераторів, направили у столичний видавничий центр “Просвіта”, попередньо узгодивши їхній друк, склали на видавництво кошториси і з листом та сигнальними екземплярами звернулись до Управління культури і туризму. Звернення так і залишилося без письмової відповіді. Заступник начальника Управління культури Л. Богатирьова відповіла по телефону, що всі книги надіслані в Міністерство і там вирішать, що друкувати.

У цей час у Севастополі розпочалися широкомасштабні заходи, сплановані Міністерством культури і туризму України. Виступали на сценах міста професійні колективи України: Національний академічний театр опери та балету ім. С. Крушельницької, Національний ансамбль танцю ім. Вірського, відбувся гала-концерт артистів Національного палацу “Україна”, ретроспективний фестиваль українського кіно “Оксамитовий сезон” та відверто неукраїнська акція — “Тобі, Незалежна Україно” за участю Є. Кемеровського, Азізи, гуртів “Арзу” та “Калінкі”. Те, що українці Севастополя побачили і почули, ніяк не збігається з межами, визначеними у Постанові Кабміну: “...розвиток і підтримка...” Погодьтесь, що розвивати творчість зазначених колективів було непотрібно. На свою підтримку вони немало заробляють за кордоном. До Севастопольської української культури вони не мають жодного стосунку. Проспівали і протанцювали... 9 мільйонів!!!

Коли просвітяни обурилися, хитромудрі керівники з використання державної субвенції вирішили їм “насолити”. Вони проводять конкурс серед 16-ти представлених до друку книжок, пов’язують із конкурсом журналістів “Золоте перо України” і дві роботи, мою і Т. Дяченко, об’єднують в одну збірку, вартість якої склала аж 29 гривень. Коли ознайомився з цим витвором, в очах потемніло. Він друкувався в одному з видавництв Севастополя, де бракує україномовних фахівців. Зразу ж, на першій сторінці, ріже очі властива росіянам помилка в слові “кращій”. Примірник не має вихідних даних про авторів, редакторів, коректорів, які брали участь у створенні видання, його номер, наклад, дату, знак авторського права. Як у тому прислів’ї: “На тобі, небоже, що нам негоже...” Це щоб пороги не оббивали і роти заціпили. Дуже прикро, що інші українські громадські організації просто спостерігали, чим закінчиться цей бенефіс. Тільки голова місцевого осередку “Союзу українок” Богдана Процак уже під кінець року зателефонувала і повідомила, що новорічні вистави в Центрі культури і мистецтв ведуться за рахунок субвенції російською мовою. Виявилось, що “Новорічна казка” у виконанні київських акторів здійснювалась українською мовою, а поруч, у фойє, демонструвався російською мовою “Новорічний атракціон”, організований місцевими артистами. І вашим, і нашим... грошики навпіл!

Конференція об’єднання “Просвіти” 26 грудня 2006 року засудила дії севастопольської влади. Рішення і виступи учасників конференції друкувались у “Дзвоні Севастополя”, а звернення про надання інформації про використання коштів направлялись до міського Управління культури і туризму. Відповідь була незадовільною. Ті проекти, що передбачали поширити українську мову серед туристичних гідів і бібліотекарів, залишились нездійсненими. Ось чому було “зекономлено” 2,3 мільйона субвенції, які підлягали поверненню державі в кінці 2006 року, але січневим 2007 року рішенням міської ради направлені за іншим призначенням, і вкотре постраждала українська культура.

Постає багато питань про вороже ставлення до національної мовної політики держави севастопольських посадовців і насамперед організатора цієї антиукраїнської акції, обожнювача україно-російського фальшивого “тандему”, першого заступника голови міської адміністрації професора Казаріна.

Пригадується, ще в лютому 2006 року на Головному Проводі КУН, що відбувався у Києві, звучала інформація про можливе призначення проросійської кандидатури Казаріна першим заступником голови Севастопольської адміністрації, і прозвучав протест. Того ж дня голова Конґресу Українських Націоналістів народний депутат Олексій Івченко звернувся в Секретаріат Президента України з пропозицією не призначати Казаріна. Та домовленості між Президентом і правлячою коаліцією взяли верх. Як говорив Л. Кравчук, “тепер маємо те, що маємо...”

Севастопольські просвітяни сподіваються, що Секретаріат Президента України з’ясує, чому кошти витрачалися на шкоду українській культурі в Севастополі та нарешті поставлять крапку над “І” й риску на “К...”

ПЕТРО СИМОНЕНКО РЕВІЗУЄ КОНСТИТУЦІЮ

Ніна ГНАТЮК

У газеті “Голос України” за 7 липня цього року надруковано проект Закону України “Про внесення змін до Конституції України”, підготовлений головою фракції комуністів у Верховній Раді V скликання П. Симоненком. На 8 сторінках газети подано текст Конституції України, якою бачить її лідер комуністів. Друкується це на правах реклами. Точніше, самореклами, бо ж невдовзі передбачаються парламентські вибори. Чим же хоче привернути до себе увагу товариш Симоненко, щоб знову провести до Верховної Ради комуністів? Насамперед мовним питанням.

У статті 10 запропонованого проекту Конституції записано, що державними мовами в Україні є українська і російська. І далі йде текст нині діючої Конституції, в якому говориться про те, що держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови на всій території України. Так про що ж ідеться, коли тепер, за єдиної державної мови, українського слова майже не почуєш, української книжки майже не побачиш ні в Криму, ні в Донецьку та інших східних областях України. У високих державних кабінетах, а також у ВНЗ, школах і профтехучилищах, лікарнях і транспорті — всюди панує мова колишньої імперії. Правда, суржикова, лексично збіднена, але все ж із потугами на те, щоб зватися великою російською мовою.

Ми глибоко шануємо мову О. Пушкіна і Л. Толстого, але ж “язык” одеських і жмеринських, сімферопольських і троєщинських міщан лише віддалено уподібнений до тієї мови, якою розмовляють на Неві чи Волзі. Ніхто не збирається перекреслювати бажання багатьох людей володіти й спілкуватися мовою, читати нею книжки й газети. Але чому ті громадяни України, що вважають себе російськомовними, забувають, у якій державі вони живуть? Хто є корінним населенням нашої країни? Якщо в росіян є Росія, то в українців — Україна, земля їхніх предків, історії, мови, культури, прадавніх традицій. Це найбільше багатство, дане нам самим Богом. Тож хто може позбавити багатомільйонний Український народ (пишу з великої літери, бо саме так зафіксовано у чинній Конституції) позбавити нас цього вистражданого багатьма поколіннями права?

Для українців питання мови — це не просто вибір способу спілкування чи передачі інформації. Це питання самого життя. Бо ж століттями у нашого народу відбирали мову, а вже потім землю й життя. Бо із століття в століття, з епохи в епоху людям утовкмачували в голову, що той, хто розмовляє українською, людина сільська, забита, другосортна. На жаль, це лишається переконанням ще багатьох політиків, журналістів російськомовних видань і радіостанцій, які ніяк не можуть змиритися з тим, що в українців, за імперативом Т. Шевченка: “В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля”.

А ще — своя мова.

Французький філософ Шарль Бернар сказав: “Коли ти не розмовляєш мовою тієї країни, у якій живеш, ти або завойовник, або гість, або не маєш розуму”. Дуже хотілося б, щоб ті, хто такої ж думки, як П. Симоненко, задумалися над цими словами. А всі свідомі українці повинні стати на захист державності української мови як безцінного дару, національної святині.

“Значно вищі соціальні стандарти у тих державах, де жінки широко представлені у владі”.

ЩО МОЖЕ ЖІНКА?

“Дуже багато”, — переконана голова Ради Всеукраїнської громадської організації “Жіночий консорціум України” Наталка САМОЛЕВСЬКА.

“Чоловіки можуть усе, жінки — все решту”. Вже не пригадую, кому належить цей дотепний афоризм. Але справді, роль жінки в суспільстві важко переоцінити.

Особливо коли жінки об’єднуються, аби гуртом вирішувати численні суспільні проблеми. Чоловічі також. І є організація, яка об’єднала ці зусилля. Очолює її молода енергійна жінка Наталка Самолевська.

— З якою метою ви подвійно об’єдналися? Чи не для того, щоб легше було бити нас, чоловіків?

— Створили ми Консорціум 2001 року на основі ідеї: роль жінок в українському суспільстві. “Жіноча” тема лише в ідеї Консорціуму, але займаються цим і такі громадські організації, як, наприклад, Адаптаційний чоловічий центр (Тернопіль), чоловічі організації Вінниці, Львова. Бо неможливо говорити про якусь окрему “жіночу” проблематику. Скажімо, ми вийшли на проблему дітей. Жіноча вона чи ні?

— Як конкретно співпрацюєте з понад сотнею громадських організацій, об’єднаних Консорціумом?

— Перше: поширення інформації, що зараз дуже важливо. Друге: якщо ми маємо якийсь конкретний проект, підтриманий міжнародними фондами, організаціями, не тримаємо ці кошти у себе, а максимально залучаємо до проекту громадські організації.

— Які головні напрямки роботи?

— Їх кілька. Жіноче лідерство. Жінок в Україні більше, жінки добре освічені, працьовиті, старанні. Чому ж вони часто на других ролях? Ми вирішили, що їм бракує знань, навичок із просування себе як лідерів. Почали вчити жінок. Як вести бізнеспереговори, як давати інтерв’ю, виступати на конференціях, інших акціях. Проводили тренінги. До речі, в результаті з’являлися й нові організації, бо у жінок виникала потреба об’єднуватися.

Другий великий напрям — проблема виїзду українців на роботу за кордон.

Дуже багато виїздить жінок, які часто стають жертвами обману посередників. Найчастіше нині говорять про сексуальне рабство жінок. Але не менш гостра проблема, коли жінки потрапляють просто у рабство, в нелюдські умови життя і праці. Ми почали серйозну просвітницьку роботу. Пояснювали жінкам: вас може чекати за кордоном оте й оте; перш ніж їхати, ретельно все перевірте. Ми створили навчальний фільм “Станція призначення — життя”. Про те, що чекає людину за кордоном, як убезпечити себе. Поширили фільм через структури освіти. Щоб усі педагоги могли самі побачити фільм і показати його старшокласникам, випускникам.

Адже особлива група ризику — підростаюче покоління. Ми відштовхувалися від таких соціологічних досліджень: значна частина нашої молоді не бачить свого майбутнього в Україні. Тому прагнули розказати молодим, що може чекати їх за кордоном. Довелося звертатися до багатьох державних і громадських організацій, міжнародних також, аби мати необхідну інформацію. Адже йдеться не лише про сексуальне рабство, а й загалом підневільну працю, нелегальну міґрацію, використання людей у війнах, дітей — у жебрацтві. Або така жахлива справа, як вилучення органів людей для трансплантації.

— Ви сказали, що вийшли на проблеми дітей?

— Так, і дуже серйозні. Ще одним із напрямів нашої роботи стала проблема насильства над дітьми. Конкретніше — сексуального. Немало його жертв — в інтернатах. І самі вихователі не завжди вміють працювати в такими дітьми. Ми запросили дуже кваліфікованих психологів, які попрацювали з вихователями дитячих закладів.

— Це справді велике соціальне лихо?

— Навіть не уявляєте. Лише за офіційною статистикою близько 2 % дітей в Україні стають жертвами сексуального насильства у власній сім’ї: зґвалтовані батьком, вітчимом, братом, іншими родичами. А неофіційна, реальна статистика, очевидно, ще тривожніша. Ми вийшли на вихователів дитячих закладів. Чуємо від них: “У нас є дуже неспокійні діти, або навпаки — дуже закриті. Мовчать, не говорять”.

А потім з’ясувалося, що такі діти — це жертви сімейного насильства. Як правило, це діти з вулиці, ті, що втекли з дому, потрапили в “розподільники”, інтернати. Найважче було, коли самі працівники дитячих закладів говорили: “А у нас такого явища немає”. Немає — і край! Але потім вони дякували за науку працювати з такими непростими дітьми. Ми створили підручник: це 6 відеоуроків, де наші викладачі розповідають, як працювати з такими дітьми, вести їхню психологічну реабілітацію. Досі ніхто в Україні не викладав цю нелегку тему так наочно і популярно. Спеціалісти, які працювали у нас по цій програмі, і далі підтримують із нами контакти, консультують персонал дитячих закладів при складних, нестандартних ситуаціях.

— І про один із основних напрямів діяльності жіночих організацій: рівність можливостей. Як жінкам стати рівними з чоловіками? Чи, може, як чоловіків урівняти з жінками? Жартую, звісно, але в гонитві за рівністю жінки вже, часом, не обігнали чоловіків?

— Уточнімо: мова не про те, хто попереду чи відстає, а про рівні можливості чоловіків і жінок. Жінок в Україні більше, бо чоловіки живуть менше. Це чия проблема — чоловіча, жіноча? А чому чоловіки живуть менше?

— Причини давно відомі.

— Так, відомі. Але ось існують жіночі консультації. А хіба ж не повинні існувати консультації з чоловічого здоров’я? Ми придивилися до інших численних соціальних проблем. І що виходить? Цікава закономірність: значно вищі соціальні стандарти у тих державах, де жінки широко представлені у владі. Наша мета — не просто голослівно закликати жінок іти у владу. Ні, ми хочемо переконати і жінок, і чоловіків, що жінки у владі здатні ефективно вирішувати соціальні проблеми, і чоловічі також.

— Я прочитав два свіжі видання вашого Консорціуму. В цих брошурах наводиться досить сумна статистика присутності українок у владі. В попередньому парламенті жінок було 5 %, в останньому — трохи за вісім. За цим показником у Європі ми в самому хвості статистики. Дещо краще справи на нижчих рівнях влади, але картина теж не радує. Чому так?

— Чому? Психологія, інерція мислення, розуміння. За останні 6—7 років ситуація потроху поліпшується саме щодо розуміння справи. Але суспільне мислення формувалося десятки років.

— Як ви ламаєте ці стереотипи мислення?

— Знову ж таки, навчанням. Торік ми вели навчання кандидаток у депутати: вчили, як перемагати на виборах. Помітили, що у жінок, на жаль, бракує такого вишколу публічної політичної діяльності. Близько 200 тренінгів у 18-ти областях України дали немалий ефект. Навчання пройшло близько двох тисяч жінок. І з них 250 обрані на виборах депутатами або головами населених пунктів. Це результат?

Але цікава статистика. На посади голів наші “курсантки” обиралися значно краще, ніж у депутати місцевих рад. Знаєте чому? Бо у ради обирають за партійними списками. А скільки жінок у списках?

— У партіях що — не люблять жінок? Але ж у деяких низових організаціях вони складають добру половину членів партії.

— А у списках стояли не в перших і не в других п’ятірках.

— А, може, ми в Україні особливі, і це так треба, що жінок мало у владі?

— Якщо це так добре, то чому ми так погано живемо? Якщо для світу добре ось так, то хоч би спробуймо й ми жити так, як у світі.

БЕРЕЖІМО ЛЮДЕЙ

Куди зникають українці?

Україна знову потрапила до лідерів ще в одному світовому рейтингу, яким не випадає гордитися. Міжнародний Центр дослідження катастроф (CRED) оприлюднив рейтинг країн-лідерів за кількістю жертв стихійних лих. Так-от, за підсумками 2006 року Україна вийшла на невеселе 8 місце в цьому спискові. Це більш ніж дивно, адже ми живемо не в тих реґіонах планети, де лютують цунамі, тайфуни чи землетруси. Нічого дивного, що цей список очолили країни Азії. Землетрус в Індонезії забрав торік життя 5778 людей, жертвами тайфуну на Філіппінах стало 2511 осіб. А що ж за катаклізми сталися в тихій, спокійній Україні? Виявляється, ми потрапили до списку через жертви морозів минулої зими. Пригадуєте сильні морози початку 2006 року? На сході країни вони сягали 39 градусів. Лише за офіційними даними Мінохорони здоров’я, від холоду в Україні тоді загинула 801 особа (за неофіційними даними — понад тисячу).

Морози, звичайно, можна вважати стихійним лихом. Але невже в історії України такими вже нечуваними є 40-градусні морози? І чи стихійним лихом вважати ціле вимерзаюче тієї зими місто Алчевськ, розташоване у начебто ж багатому, вугільному Донбасі? Чи стихійним лихом була смерть сотень “бомжів” у підворіттях, підвалах, на горищах, самотніх старих людей у холодних оселях? Це стихійне чи, швидше, соціальне лихо?

Україна втрачає людей. Забудьмо про майже 52-мільйонне населення на самому початку нашої незалежності. Давно вже ми й не 50-мільйонний народ. Всі останні роки з сумом дивимося на спадаючий ряд цифр: 49, 48, 47. Нарешті нас уже не стало й 47 мільйонів: цю межу ми перетнули, згори вниз, звісно, ще торік. На початок цього року нас в Україні було 46 мільйонів 646 тисяч. Те, що в країні смертність давно вже перевищує народжуваність, констатується покірно, як даність. Наводяться якісь теоретичні розкладки про демографію, про старіння населення. І чомусь замовчується величезна соціальна проблема: в Україні сила-силенна людей просто гине! Помирає, як кажуть, не своєю смертю. Правда, ще кажуть, що смерть у кожного “своя”. І часом непросто розрізнити смерть “природну” і “неприродну”. Алкоголік, який років 40 лигав горілку й усілякі сурогати і врешті помер з розкладеним на атоми організмом, — це природна смерть? Чи соціальне лихо?

А ще загибель людей. Увімкніть телевізор, де новини часто нагадують фронтові зведення. Розгорніть будь-яку маленьку районну газету, почитайте кримінальну хроніку: убитий, повісився, втопився, згорів п’яним у пожежі. Перемножте це на сотні звичайних районів. Додайте сумну статистику шахт, вибухи газу в оселях, що розвалюють багатоповерхівки, безглузді смерті на риболовлі, нещастя з дітьми на уроці чи на перерві у школі (!), всілякі отруєння на іменинах і весіллях. Самогубства, за якими Україна теж вийшла на перші рядки рейтингів.

Справжня війна проти людей розгорнулася на дорогах. Давно стало очевидним: стан наших доріг катастрофічний, а кількість транспорту безупинно зростає. Обмежити кількість авто, мабуть, нереально, хіба що не допускати на дорогу несправні, “добиті” машини. Друге — взятися за дороги як слід і нарешті навести на них порядок.

А поки що судять водія маршрутки, з якою трапилася торік одна з найжахливіших аварій на наших дорогах. Маршрутка, що везла заробітчан на Київ, врізалась у КамАЗ. Загинуло 11 пасажирів. І вже на перших засіданнях суду “випливла” дивна річ. Підсудний водій заявив, що він узагалі не винен, а за кермом був його напарник, який теж уцілів у аварії. Цебто, слідство майже за півроку не з’ясувало, хто вів машину?

Поки що маршрутка Чернігів—Київ під Броварами врізається у такий же КамАЗ, і всі 17 пасажирів потрапляють до лікарні, причому четверо — одразу в морг. І тільки після цього в Чернігові вибухнув справжній скандал довкола цих маршруток, якими між столицею і найближчим обласним центром щодня їздять сотні людей. Випливло все. І те, що це — “один із найкримінальніших бізнесів”, як заявив губернатор області. І п’яні за кермом при швидкості 110 кілометрів за годину. І що мікроавтобуси гучної марки “Мерседес” — то куплені в Німеччині затягані машини, чимало з яких — звичайні вантажівки, переобладнані під пасажирські авто. Це дозволено, але за певними нормами (кількість місць, ширина проходів). І перероблені, і звичайні авто повинні обов’язково пройти експертизу, щоб отримати дозвіл виїздити на дорогу. Та експертизу ігнорують. За минулий рік у Чернігові пройшли експертизу аж... 12 мікроавтобусів із тих сотень, що гасають по місту і до столиці. Дивна річ: щоб поставити якийсь кіоск, треба підпис десятка чи й більше служб. Щоб виїхати на трасу з людьми — не треба нічого.

Зупинімося нарешті! Почнімо берегти людей. Бо іноді таке враження, що людина у нас в Україні — одна з найменших матеріальних цінностей.

...Нещодавно оприлюднено ще одну статистику: зниклих людей. Вони у нас просто зникають — у результаті злочинів чи тих таки нещасних випадків. Зниклі люди якийсь час рахуються в розшуку, як такі, що зникли безвісти. Так-от, за даними наших правоохоронних органів, на початок цього року вважаються зниклими 17 тисяч людей. За минулий рік було виявлено 10 тисяч невідомих людських тіл. Із них 5 тисяч удалося розпізнати, а 5 тисяч досі залишаються нерозпізнаними. Очевидно, вони входять у той сумний список 17 тисяч наших зниклих громадян. Ціле невелике місто. Українців меншає...

Сторінку підготував
Петро АНТОНЕНКО

ВИБІР ГЕОРГІЯ ЖИВИЦІ

Ніна ГНАТЮК

Життєва дорога цієї дивовижної людини не була всіяна трояндами. Випробування долі розпочалися вже з першого дня — народився в поїзді 1937 року. Багатодітну дідову родину, де було 14 дітей, радянські власті депортували з-під Нікополя до Грузії, на будівництво порту. Старша донька Марія Романівна, коли виселяли родину, саме носила його під серцем. Жили в бараках для переміщених осіб, харчувалися як прийдеться. І лише після смерті Сталіна, у 1953 році, родині дозволили повернутися додому.

Правда, не всім пощастило ступити на українську землю — троє померли в засланні, двох забрала війна. А діда заслали на Колиму. Десь там, в безіменній могилі, спочиває цей український мученик.

Повернулися додому, а їхнього села вже немає. Там, де були поля, вулиці, ліс, подвір’я, сад, розлилося штучне море. Довелося жити в тітки. В Ізмаїлі досі живуть три тітки Георгія Володимировича. А мати Марія Романівна нещодавно відійшла у вічність. 95 років нелегкого життя дарував їй Бог.

З дитинства Георгій Живиця пізнав ціну кожного шматочка хліба. Тому закінчив лише семирічку — теслярував. До армії мобілізували 20 травня 1956 року.

Бойове хрещення проходив під час збройного конфлікту в Угорщині. Довелося власними очима побачити весь жах війни, коли під гусеницями танків гинули діти, снайпери розстрілювали офіцерів, падали невинні люди з того й іншого боку. Тоді ж отримав поранення і він, 19-річний солдат Радянської армії, який за наказом Кремля опинився в Угорщині. Пізніше в його армійській долі буде Косово, В’єтнам...

Перебуваючи у групі радянських військ у Німеччині, Георгій Живиця закінчить вечірню школу, а згодом вступить до Ленінградського артилерійського училища, отримає звання лейтенанта.

Витримка, мужність, кмітливість, прагнення до самовдосконалення, здатність досягати поставленої мети — всі ці риси дали можливість офіцерові зробити службову кар’єру.

У 1971 році вступив до військової академії ім. М. Фрунзе, яку закінчив з відзнакою. 1978 року він із відзнакою закінчує Військову академію Генерального штабу Збройних сил СРСР ім. К. Ворошилова.

Довелося Георгію Володимировичу бути на багатьох відповідальних посадах.

Служив у Прикарпатському військовому окрузі заступником начальника штабу.

У 1982 році Георгія Володимировича відрядили радником командувача військового округу до В’єтнаму, де велася прикордонна війна з Китаєм. Він не просто ніс свою службу, а вивчив в’єтнамську мову, цікавився культурою і звичаями місцевого населення. Чи не тут уперше проявився в нього самобутній дар художника: вирізав з червоного дерева маски козаків, історичних і військових діячів, народних характерників. І коли повертався з В’єтнаму, митники дивувалися: вперше бачили, щоб через кордон військовий провозив сумку з “дровами”. А це були шматки червоного дерева, що мали стати витворами мистецтва. До речі, чимало прекрасних масок прикрашають нині заміський будинок Георгія Володимировича в селі Нові Безрадичі Обухівського району. 1980 року в Москві мав виставку, був прийнятий до Спілки художників СРСР.

Після повернення з В’єтнаму Георгій Живиця служив у Генеральному штабі СРСР на різних відповідальних посадах. Займався оперативно-стратегічними дослідженнями, розбудовою збройних сил. І аж до осені 1991 року, який виявився переломним, вирішальним, знаковим у його долі...

На зорі незалежності України Г. Живицю відрядили до Києва, де в той час почали створювати Збройні Сили України. Перед від’їздом міністр оборони СРСР М. Шапошніков зробив інструктаж про те, що військові відомства новопроголошених незалежних держав повинні мати обмежені, суто маріонеткові функції. Зокрема, керівництво цивільною оборонною і національною гвардією. А все інше планувалося підпорядкувати Генштабу Росії.

Георгій Володимирович пам’ятає ті вересневі дні й ночі 1991 року до дрібниць. Адже саме тоді вирішувалося не лише його особисте “бути чи не бути”, а й майбутнє української держави. На яких засадах створювати Збройні Сили України? Що робити з потужним ядерним арсеналом? Якими мають бути звання військових, командні звертання, парадні й повсякденні строї? Як будувати кордони нової держави? Все це обговорювали, про все це сперечалися у високих кабінетах.

11 вересня 1991 року відбулася перша зустріч Георгія Живиці з Костянтином Морозовим, міністром оборони України. Генерал Живиця, який володів усією інформацією щодо кількості баз озброєнь, складів пального, боєприпасів, продовольства на території України, заявив міністру оборони України: “Усе, що розміщене на території України, має належати українському народові”. Погодьтеся, несподівана заява з уст “московського генерала”.

Морозов повідомив про цю точку зору Василю Дурдинцю, тодішньому голові Комітету Верховної Ради України з питань оборони. Георгію Живиці запропонували перейти на службу у Збройні Сили України. Остаточне рішення про це він прийняв після офіційної пропозиції голови Верховної Ради України Леоніда Кравчука. 20 грудня 1991 року Георгій Живиця призначений на посаду першого заступника начальника Головного штабу Збройних Сил України. Третього січня 1992 року він урочисто складає присягу на вірність народові України.

— Як Ви зважилися на такий крок? Адже на плечах — золоті погони з есесерівськими гербами. У Москві — генеральська квартира, під Москвою, у престижному районі, — дача. Та й у паспорті записано “росіянин”. А тут усе починати заново...

— Мабуть, заговорили гени... Голос предків. Я належу до тієї категорії людей, які звикли все робити своїми руками. Ось цей будинок, у якому зараз розмовляємо, побудував власними руками. Коли вийшов у відставку, був тут і теслярем, і бетонярем, і газозварником, електриком, покрівельником. Не тільки дім — захотів будувати свою незалежну державу. Моя цеглина в будівництві української армії — перша.

Георгій Володимирович характером неговіркий. Дає короткі, точні характеристики політикам. Говорить про те, що перебував тоді, в 1992—1993 рр., між молотом і ковадлом. Москва оголосила його ворогом — мовляв, зрадив армійській присязі. А запопадливі українські патріоти, серед яких було чимало депутатів Верховної Ради першого скликання, називали його “посланцем Москви”.

Та Георгій Живиця працював тоді, немов хлібороб жнивної пори, від зорі до зорі. Разом із членами військової колегії Міністерства оборони України він розробляв концепцію створення Збройних Сил — нові органи управління, проведення повномасштабної інвентаризації озброєння, реформування та створення угруповань Збройних Сил, новий план мобілізаційного розгортання. Йшлося про те, щоб не копіювати структури Збройних Сил колишнього Союзу, а вибрати звідти все випробуване часом, водночас запозичивши найкраще з європейського досвіду.

Нова структура передбачала значне скорочення кількості генералів і адміралів — до 183 осіб на всі Збройні Сили. Видно, це не сподобалося багатьом любителям папах. Бо концепція створення Збройних Сил України, затверджена Верховною Радою, не виконана й досі.

Щасливе подружжя — Ганна Чубач і Георгій Живиця

Генерал-лейтенант Живиця з гіркотою згадує, що тодішнє керівництво держави сповна не використало патріотичної свідомості народу, національного піднесення. Особливо у питанні Чорноморського флоту. Підписання угоди про базування Чорноморського флоту Росії у Севастополі стало для нього прикрою несподіванкою.

— Я й досі не знаю, як це сталося. Росія готова була тоді перебазувати флот до Новоросійська за 2—3 роки. Там навіть почали будувати нову військово-морську базу. Але не так сталося, як гадалося. У Криму Леонід Кравчук підписав зовсім інший текст угоди. Не той, який ми ретельно готували і узгоджували. Звідси й маємо стільки проблем у Криму...

Зрозуміло, що це не пройшло безслідно. Живиця не зміг змовчати, відступитися, погодитися з непрофесіоналізмом і кар’єризмом... Пережив тоді інфаркт. Оберігаючи офіцерську честь і людську гідність, подав рапорт про відставку.

Ніби й непомітно промайнуло 14 років. Вони ввібрали в себе чимало радісного і болючого.

— Що допомагало Вам вистояти, перемогти смугу відчуження, зберегти той бойовий козацький дух, що є осердям характеру? Адже непросто бойовому генералові у п’ятдесят п’ять залишитися поза головною справою, якій віддано стільки років.

— Армія, служба займали значну частину мого життя. Але не всю. А вистояти, зберегти себе допомогла віра в Україну і своя правота. А ще — моя Ганнуся...

Георгій Володимирович ніжно, усміхнено дивиться на дружину, берегиню, найвірнішого друга Ганну Танасівну...

А познайомилися вони у 1992 році під час зустрічі керівництва Збройних Сил України з відомими письменниками, серед яких була і поетеса Ганна Чубач. Георгію Володимировичу припали до душі її ніжні, осяяні щирою жіночою душею вірші. Та за щемливою лірикою проступала сильна творча натура. Мистецтво, людяність, дар співпереживати, брати на себе відповідальність навічно поєднали цих сильних, гордих і працелюбних людей. У книжках Ганни Чубач “Дзвінка ріка”, “Озвучена печаль”, “Серед зневір і сподівань” чимало присвят своєму чоловіку і другу. Ось строфи з двох:

Мій Бог земний,
пророцтвом мічений,
Молюсь за нього кожен день.
І так беззахисно освідчуюсь
Святою ніжністю пісень.
* * *
І ти мене любиш,
не знаючи за що,
І ти мені віриш,
забувши про все...
А, може, я й справді
на світі найкраща,
Та всі, окрім тебе,
не знають про це?

Ще сонечко лиш прокидається, а Георгій Володимирович уже в саду. Поливає троянди і чорнобривці, підв’язує виноград, милується щедрістю вишневих плодів, слухає ранкове птаство. Він весь належить природі, а дерева і квіти тримають його на світі. І не здогадаєшся, що цей сивий чоловік у футболці й шортах — саме той бравий генерал, якому нещодавно на сцені Національної опери Президент України вручав орден Богдана Хмельницького II ступеня. Нагорода лягла у вирізьблену ним шкатулку поруч з орденами Богдана Хмельницького III ступеня, орденом Червоної Зірки, медаллю “За відвагу”, іншими високими державними нагородами за мужність, патріотизм.

Та найбільшою нагородою для Георгія Володимировича, який нещодавно відзначив 70-річчя, є любов його дружини Ганни Танасівни, рясне цвітіння саду, увага дітей, онуків та його друзів. Зокрема генерала Армії В. Г. Радецького.

Г. В. Живиця любить повторювати відомий вислів Геракліта “Сонце — завжди нове!”

Військова колегія Міністерства оборони України першого скликання. Другий зліва — Г. Живиця. Грудень 1992 р.

“Основні консолідуючі чинники нації — мова і віра”.

Фото О. Литвиненка

УКРАЇНСЬКИЙ РУБІКОН

ШЛЯХ ДО ЄВРОПИ ЧИ ДО МАЛОРОСІЇ?

М. КАРПЕНКО,
член НРУ, учитель гімназії №1,
курінний українського козацтва

Помаранчева революція засвідчила усьому світу, що існує українська нація, яка дала приклад боротьби проти неправди і свавілля кланово-олігархічної “п’ятої колони” Московської імперії. Ейфорія перемоги національно-демократичної революції приспала пильність її творців, і до влади прийшли ті самі представники партноменклатури, яким байдужі інтереси держави й нації.

Що ж заважало народному президенту дати бій цій злочинній зграї? Чому список Партії реґіонів, який ряснів кримінальними злочинцями, не переглянула Генеральна прокуратура? Що завадило притягнути до відповідальності сепаратистів, які творили ПіСУар на догоду кремлівським політтехнологам?

Надія на примирення з донецькими та залучення у союзники соціалістів на чолі з О. Морозом призвела до фатальних наслідків. Українці довірливі й напрочуд наївні в політиці.

Вони забули, що впродовж чотирьох років своєї спікеріади Мороз підігравав Кучмі і його ляльководам із Москви. Ось чому ми блукаємо багатовекторними манівцями до Європи, та й ще ображаємося, що нас таких там не чекають.

Як на мене, в усьому винна наша бездержавна історія, яка породила манкурта-безбатченка. Історичний аналіз боротьби за незалежність свідчить, що традиційно на чолі народних мас стояла не патріотична еліта, а випадкові люди. Так і 1991 року Президентом став секретар ЦК КПУ, до речі, обраний всенародно, і став маріонеткою Кремля, а невдовзі на догоду компартійним олігархам передав посаду ще одній маріонетці. Наостанок подарувавши народу крилаті слова: “Маємо те, що маємо!” Ми ж у свою чергу не запитали в Леоніда Макаровича, де наші заощадження на десятки млрд. доларів, де кораблі, чому за 90 млн. доларів на рік передав Севастополь під Чорноморську базу Російського флоту.

Загальноукраїнський дерибан дав змогу накопичити первинний капітал керівникам усіх підприємств і відомств, колгоспів і радгоспів. Тільки “ліниві” вчителі й лікарі залишилися без частки народної власності.

Колесо історії прокрутилося у XXI століття, а українська еліта так і не сформувалася.

Звичайно, за 15 років держава змінювалася на краще, чиновники набиралися досвіду, підросло нове покоління, яке сприйняло Україну як незалежну державу, але на сімейному рівні йде протистояння. Старше покоління, зомбоване комуністичною блекотою, й надалі обирає проросійську орієнтацію. Пенсіонерів у нас 14 млн. 600 тис. осіб, у Російській Федерації 9 млн. Чому така різниця? Саме цей контингент і обирає на нашу шию Симоненків, Вітренків, Януковичів та інших. Ця агентура КГБ-ФСБ блокує державотворчі процеси, а головне — намагається знищити основні консолідуючі чинники — мову і віру.

Отже, порівнювати Україну з Польщею, Чехією або країнами Балтії некоректно. Ці країни мали всі атрибути влади, головне — національну свідомість. У них не було ностальгії за братством із московітом. Усі намагання руських фронтів заважати рухатись до ЄС, НАТО, були марними, тому що більшість рускоязичних не отримала громадянство.

У нас від проголошення державної незалежності усі громадяни без поділу на національну належність мають право голосу. Ось чому так довго існувала комуністична група 239 в парламенті, аж доки не дійшло, що всі ці радетелі піклуються лише про себе, граючись із народом пролетарською патетикою.

Остання злучка комуно-соціалістів з кримінально-олігархічним “сходняком”.

Останнім бастіоном московських засланців стала Верховна зрада, яка намагалася через політичну реформу змінити устрій держави. Парламентсько-президентська республіка мала перетворитися на парламентську з подачі Симоненка. Саме до цього готувалася коаліційна більшість і поновлювала на високих посадах відданих донецькому клану бійців: Шуфрича, Плеханова, Царенка, Ківалова. Щербань узагалі став майже героєм України.

Терпець урвався тоді, коли Президент зрозумів, що скупивши запроданців із опозиційних блоків, коаліція готує державний переворот. Триста голосів аморальної більшості змінюють Конституцію і ведуть націю не до Європи, а знову під владу азійської імперії під сучасною назвою Російська Федерація.

Будьмо пильними! Тільки єднання усіх національно-демократичних партій навколо Президента В. Ющенко дозволить пройти шлях до європейської цивілізації.

АНТИУКРАЇНСЬКА ПРОВОКАЦІЯ

Микола ТИЩЕНКО,
м. Марганець
Дніпропетровської обл.

З першого дня незалежного існування України — одні будують її, а інші руйнують. Руйнівною антиукраїнською дією стало затвердження 2 вересня 1993 року більшістю Верховної Ради (239 голосів) форми паспорта громадянина України.

У нашому паспорті зразка 1993 року є все, і навіть записи дубльовано російською мовою, що не зовсім коректно з правового погляду. А ось відсутність запису про національність — відверта антиукраїнська диверсія. “Чому?” — вигукне вихований на інтернаціоналізмі читач. Бо ось які наслідки цього “інтернаціоналізму”.

У Верховній Раді України 39 % етнічних українців, решта — 61 % — особи неукраїнської належності.

Ось вам і причини кризи української мови, української культури, відставання нашої науки, економіки.

Перспективи ще гірші. Зі свідоцтва про народження вилучено графу “національність батьків”. У разі наступного перепису населення світ не дізнається, скільки лишилося на землі українців, і чи є вони взагалі з погляду документальної вірогідності.

Необхідно якнайшвидше переобрати владу з неукраїнської на українську й усунути всі антиукраїнські диверсії. Бо руйнувати Україну небезпечно. Українці — народ непередбачуваний. На минулих президентських перегонах обдурили їх на 8 млн. голосів, і виник помаранчевий майдан.

Президенту України
В. А. Ющенку
Прем’єр-міністру
України В. Ф. Януковичу
Голові Всеукраїнського
товариства “Просвіта”
П. М. Мовчану

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, депутати Чортківської районної ради Тернопільської області, стурбовані, що з паспорта громадянина України вилучено п’яту графу — “національність”, унаслідок чого в першому документі — “Свідоцтві про народження” вона відсутня. У графі “Батьки дитини, національність” секретар РАЦСу змушений ставити прочерк, зробивши запис: “Національність батьків документально не підтверджена”. Таким чином діти, народжені в незалежній Україні, не зможуть довести свою національність, не знатимуть, яка їхня рідна мова, хто вони: титульна нація чи національна меншина.

Вважаємо, що подібне явище не лише призвело до появи скоробагатьків невідомого роду-племені, що стали власниками національних багатств і розкрадачами національних ресурсів України, а й унеможливило пропорційне представництво всіх національностей у виборних органах і виконавчій владі.

Крім того, відсутність графи “національність” у документах суперечить принципу відкритості суспільства, не дає можливості встановити чисельність національних меншин, а, отже, приховує суть міжетнічних взаємин. Тепер, коли йде підготовка до виготовлення паспортів нового зразка у вигляді пластикової картки, ми вимагаємо повернути графу “національність” у паспорти й свідоцтва про народження громадян України, визнати вилучення цієї статті прямим намаганням знищити національну ідентичність українців.

Звернення прийнято на VIII сесії Чортківської районної ради Тернопільської області V скликання 4 травня 2007 року

ОЦЕ ТАК «КРЯЖ-ПЛЮС»!

Віктор ЛЕВІ,
м. Січеслав
(Дніпропетровськ)

Кілька років тому “Слово Просвіти” давало відсіч антиукраїнській газеті “Донецкий кряж”. А недавно з’явився новий її “клон” — “Донецкий кряж плюс”, анітрохи не кращий. Судячи з деяких матеріалів, цей “плюс” має стосунок до Маріуполя і Комбінату ім. Ілліча, хоча й видається в обласному центрі — Донецьку. Видання віднедавна поширюють і в Дніпропетровську, пошта розносить його на деякі адреси, в тому числі й тим, хто й гадки не мав замовляти газету (в електронній пошті таке, здається, називається “спам”).

Але переглядати цю газету варто. Бо досить часто натрапляєш на знакові відвертості й самовикриття ворогів України. Наприклад, є в кожному числі рубрика “Вопрос, конечно, интересный”. Ставлять питання, потім у зазначений час приймають телефонні дзвінки на цю тему, і в наступному числі дають добірку. У ч. 12 ішлося про питання: “Нужны ли Украине досрочные выборы?” Голоси поділилися: 18 “проти”, один “за”, і цей єдиний прихильник переобрання “антихристової коаліції” виявився киянином, а 18 — усі з Донеччини. Процитую двох із них.

Валентина Потарайко: “Досрочные выборы народу не нужны — это однозначно. Потому что после них жизнь народа не улучшится. Выборы нужны только БЮТ, “Нашей Украине” и, может быть, их избирателям...”

Тож виходить, що виборці, які проголосували за БЮТ і “Нашу Україну”, тобто основна частина України, — для них не народ! А народ — це тільки населення східно-південної “Пісуарії”? Я й справді часто помічав, що схід і південь, тобто найбільш і економічно, і культурно здегенерований реґіон ототожнює себе з усім українським народом, а справжню, майже всю Україну “за людей не считают”. І цілком щиро твердять, що “народ” за Януковича, а помаранчевих “народ” не хоче (і це коли практично вся Україна надала перевагу саме їм; навіть Янукович бідкався, що у 18 з 27 реґіонів в обласних радах більшість у помаранчевих).

А ось думка Тетяни Зими, теж із Донецька: “Я против перевыборов. Не хочу здесь оранжевых”.

Ото й воно, по-перше, це справжня причина, чому вони проти виборів: просто бояться знову програти, як 2004 року. А всі балачки, щоб не витрачати коштів на вибори, щоб дати спокійно працювати — то від лукавого (точніше, від лукавих). По-друге, схід і південь не хочуть, щоб у них (“здесь”) настала помаранчева влада, натомість свою владу вони тільки й мріють накинути всій Україні, і саме так розуміють національну єдність: щоб уся Україна пристала на їхні умови. С. Тигипко закликав у 2004 році виборців на сході й півдні прийти на вибори, щоб не дати нав’язати собі президента. Натомість якщо схід і південь (часточки України) накинуть всій Україні свій вибір, то це нормально. Загалом, коли вони стверджують, що обстоюють рівність (наприклад, російської мови з українською), то насправді для себе вони хочуть не рівності, а ексклюзивності.

ЯК КОЗАКИ ДО СІЧІ ЗАДУНАЙСЬКОЇ НЕ ДОЇХАЛИ

Олена БАЧИНСЬКА,
В’ячеслав КУШНІР,
м. Одеса

Нещодавно представники козацької громади Білоцерківщини вирішили здійснити візит до румунського міста Галац, щоб відвідати пам’ятник гетьману Іванові Мазепі. Вирішили відвідати ще й місце, де була Задунайська Січ і де встановлено українцями Румунії пам’ятний знак, побувати в школах, де навчаються діти українців — нащадки славетних запорозьких козаків, підтримати їх духовно. Для цього з філією Спілки українців Румунії в Тульчі було узгоджено програму організації і проведення відповідних заходів, а журналісти і телеоператори Першого національного телевізійного каналу мали відзняти репортаж про життя українців, адже вони компактно проживають у декількох десятках сіл Дунайської дельти і ще пам’ятають традиційну культуру й мову козацьких часів.

Та склалося не так, як планувалося. Після покладання квітів біля пам’ятника Іванові Мазепі і фіксації для телепрограми виконання генералами і полковниками Гімну України майже в усіх козаків з’явилися “невідкладні” справи. Вони терміново відбули з Галацу на чолі з ... Гетьманом українського козацтва, залишивши двох представників із тележурналістами Першого національного. Але й вони згодом знайшли привід і через дві години рушили за козацькими генералами.

А в Тульчі, у Верхньому і Нижньому Дунавцях очікували бажаних гостей з історичної батьківщини — України. Не дочекалися. Зате думку про нас сформували відповідну. І не про тих, хто наобіцяв і не виконав, а про Україну.

Можливо, ситуація з часом зміниться, коли їздитимуть не генерали, а рядові козаки, які перейматимуться збереженням і популяризацією історії і традицій. Та за такої “підтримки” чи житимуть тоді ще на землі Задунайської Січі нащадки задунайських козаків?

Фото О. Литвиненка

ДЕ У ВОЛОДАРЦІ УСПІХ, ТАМ У ВИШНЕВОМУ ПРОБЛЕМА

Микола ЦИВІРКО

Голова правління Київського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Василь Клічак відкрив розширену раду КОО 11 липня приємним повідомленням про благополучний фінал усіх митарств і “ходінь по муках”, пов’язаних із реєстрацією й отриманням статусу юридичної особи. Так, усе позаду: є адреса, печатка, і крапкою має стати відкриття рахунку в банку, без чого неможливо уявити повноцінну подальшу роботу.

Поділ колишньої Київської крайової організації “Просвіти” на обласну й міську (остання ще, на жаль, не вийшла з бюрократичного лабіринту і не може похвалитися своїм узаконенням) підказало саме життя. За словами відповідального секретаря Товариства Миколи Нестерчука, який узяв участь у засіданні ради, ККО у роки свого існування по суті було міською структурою. Така вже специфіка підрозділів “Просвіти”, що у своїй роботі вони змушені залучати відповідні служби місцевої влади. Так от, навіть зважаючи на, м’яко кажучи, сумнівний щодо українськості характер адміністрації Л. Черновецького, крайова “Просвіта” співпрацювала переважно зі столичною владою, а обласної ніби й не існувало. І це при тому, що в Білій Церкві, Фастові, Переяславі-Хмельницькому та інших районах області діяли сильні просвітянські осередки. Діяли, але розрізнено, не скоординовано, бо руки до них у керівництва крайового проводу не доходили. Як не доходили вони до ефективного впливу на владні структури Київщини. Ось тому й вирішено було зробити цю реорганізацію.

Виступи на розширеній раді КОО керівників районної ланки Анатолія Марущака (Васильків), Тамари Устинівської (Володарка), Володимира Іванціва (Біла Церква), Валентини Донець (Києво-Святошинський район), Едуарда Мондзелевського (Фастів), Григорія Остроноса (Переяслав-Хмельницький) та інших саме й засвідчили наявність проблем, пов’язаних із колишньою організаційною невизначеністю.

Безумовно, приємне враження справив на учасників ради своєрідний звіт Тамари Устинівської, в минулому столичної вчительки. Їй удалося налагодити співпрацю не тільки з міською й районною владою у Володарці, а й із місцевою пресою, зокрема райгазетою “Голос Володарщини”. На шпальтах цього видання почали регулярно з’являтися історичні та інші просвітянські матеріали, які торкалися діяльності ОУН-УПА, таких лідерів українського національно-визвольного руху, як Симон Петлюра, Євген Коновалець, Степан Бандера, Роман Шухевич та інші. Імпонувало й те, що володарська “Просвіта” в організації своїх заходів та акцій на кшталт “круглих столів”, відзначення календарних свят тощо робила й робить наголос не на кількість, а на якість.

Колеги пані Тамари з інших районів, слухаючи її, раз у раз вигукували: “Молодці!”.

Чи не найчастіше від усіх схвально реагувала на володарські доробки Валентина Донець, голова Києво-Святошинського районного об’єднання “Просвіти”, штаб-квартира якого у місті Вишневому під Києвом. На жаль, і влада цього реґіону, і місцева газета попри всі зусилля просвітян до українського ставляться насторожено, якщо не вороже. Про співпрацю й не йдеться! Крім самого Вишневого, осередки “Просвіти” діють лише у селах Крюківщина, Забір’я й місті Боярка. Ситуація ускладнюється тим, що на території району останнім часом дуже активно діють тоталітарні релігійні організації, які між іншим засуджують вияви національної самобутності й свідомості. Отже, всі чинники, які у Володарці досить ефективно спрацьовують, у Вишневому, Боярці, Білогородці, Софіївській Борщагівці тощо обертаються мінусами. Редактор газети у Вишневому є симпатиком однієї з новітніх релігійних організацій, про які йшлося вище. Чи потрібні тут коментарі?

У Білій Церкві, судячи з виступу голови МРО, відомого письменника Володимира Іванціва, суб’єктивним чинником успішної роботи просвітян є тісна співпраця з потужним місцевим відділенням Спілки письменників України. А ветеран просвітянського руху Григорій Остронос не приховував, що здобутки очолюваного ним Переяслав-Хмельницького МРО великою мірою забезпечують партнерські стосунки з музеєм і педуніверситетом.

А що робити там, де таких чинників немає або майже немає, — у Василькові, Фастові, Вишневому? Можливо, тому Анатолій Марущак, Едуард Мондзелевський, Валентина Донець та деякі інші сприйняли створення і реєстрацію КОО з особливим ентузіазмом (хоч, може, авторові здалося). Це, зокрема, виявилося в дискусії про те, треба чи ні відкривати районному чи міськрайонному об’єднанню розрахунковий рахунок у банку. А Едуард Мондзелевський наголосив на важливості чіткої й потужної вертикалі — зміцненні просвітянської структури від низового осередку до області й центру.

Хоч що б там було, КОО стало фактом громадського життя Київщини, і його чинний керівник Василь Клічак сповнений бажання й рішучості змусити зважати на це й обласну адміністрацію, і реґіональні структури різних партій, і широку громадськість столичного реґіону.

ЮВІЛЕЙ ШУХЕВИЧА В ЛУГАНСЬКУ

На Луганщині гідно вшановано пам’ять Романа Шухевича — “Тараса Чупринки”.

Проведенню заходів передувала широка пропагандистська кампанія, здійснена обласним об’єднанням ВУТ “Просвіта”. В ефір обласного радіо й телебачення вийшло кілька передач, участь у яких узяли просвітяни Юрій Кисельов, Руслан Єгоров, Олександр Сальний. Завдяки журналістам-просвітянам Олексієві Блюмінову, Яні Осадчій та Сергієві Старокожку заходи, присвячені Романові Шухевичу, було проанонсовано в місцевій пресі та мережі Інтернет. Статтю Юрія Кисельова “Життя, віддане всій Україні” надрукувала обласна газета “Резонанс”. Активну участь у заходах узяли колишні вояки УПА та підпільники ОУН із міст Красного Луча, Антрацита, Щастя та районів області.

Поезію Дмитра Павличка “Роман Шухевич” читає заслужений артист України Іван Шербул

Головним осередком проведення меморіальних заходів став просвітянський Українсько-канадський центр “Відродження”. А розпочалися вони з організованого обласним об’єднання товариства “Просвіта” “круглого столу”, під час якого було всебічно висвітлено життєпис та значення постаті генерала Чупринки для постання незалежної України, осмислено місце й роль Акту 30 червня 1941 року в ході національно-визвольної боротьби українства.

Вичерпною була доповідь голови Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” Володимира Семистяги. На його переконання, саме на широкому тлі тієї бурхливої та жорстокої доби, що покликала український народ і його політичний провід до створення повстанського війська, найрельєфніше проглядається й особистість його Головного Командира та видатного національного державотворця. Керівник Молодіжної референтури обласної організації КУН, просвітянин Руслан Єгоров розкрив виховний потенціал, який має для формування нових поколінь українських патріотів життя й революційна діяльність Романа Шухевича. Незвичайного характеру “круглому столу” додавала й участь у ньому гостя з Москви, колишнього луганця, “українського російськомовного письменника” Віктора Добродія. Пан Віктор поділився спогадами про свій виступ на території колишнього концентраційного табору для “бандерівців”, де з п’яти з половиною тисяч живими залишилося лише кількасот, які не мали права повертатися на Батьківщину. На переконання Віктора Добродія, реальною силою, яка нівелювала так званий “пролетарський інтернаціоналізм” і протидіяла русифікаторській політиці Кремля, була лише УПА. Заступник голови обласного об’єднання “Просвіти”, провідник ОУН(д) на Луганщині Юрій Кисельов представив своє бачення постаті легендарного командарма.

Наступний пункт програми пам’ятних заходів — перегляд художнього фільму режисера Олеся Янчука “Нескорений”. Показ кінострічки було заплановано в одному з місцевих кінотеатрів, але після шантажу й залякування його директора з боку депутата луганської міськради Арсена Клінчаєва перегляд “Нескореного” перенесли до приміщення “Просвіти”. Та антиукраїнці не вгамувалися і силами “реґіоналів”, СДПУ(о) й ПСПУ пікетували будинок “Просвіти”.

Прес-центр Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка

«ЩАСЛИВА РОДИНА — БАГАТА УКРАЇНА»

Юлія КРАЄВА

Подією для Житомира стало нагородження учасників літературного конкурсу “Щаслива родина — багата Україна” у приміщенні обласної наукової бібліотеки.

Ініціатор конкурсу — Житомирський обласний осередок ВМГО “Молода Просвіта” за підтримки Управління у справах сім’ї, молоді і спорту Житомирської облдержадміністрації, Житомирського міського центру соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді і обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Що треба робити, аби побільшало щасливих родин в Україні, аби орієнтиром для молодих сімей був здоровий спосіб життя, аби зацікавленою в цьому була насамперед молодь? Відповіді на актуальні питання й дав якоюсь мірою конкурс.

Журі, до складу якого увійшли місцеві просвітяни, викладачі ВНЗ, письменники, розглянуло 60 творів і шляхом рейтингово-анонімного голосування визначило переможцями у чотирьох номінаціях Катерину Хаперську (поезія), Олену Опанасюк (проза), Ольгу Приходько (“Щаслива родина... Моя!” — проза), Олександра Циценка (“Яке воно, щасливе подружжя” — проза)

На свято завітав і Віталій Мороз, голова Всеукраїнської молодіжної громадської організації, знаний в Україні бандурист.

За підсумками конкурсу видано “***Збірник творів літературного конкурсу “Щаслива родина — багата Україна”***. Частину накладу подаровано бібліотекам Житомира.

НАСКІЛЬКИ РЕАЛЬНИМ Є ЕТНОЦИД?

Анатолій КІНДРАТЕНКО,
м. Харків

Висновок-квінтесенцію “круглого столу” “Етнічна війна проти українців у Харкові в минулому й сьогодні”, що відбувся у столиці Слобожанщини, можна передати словами відомого французького лінгвіста Ролана Бретона: “Культурний імперіалізм тонший за економічний, він менш відчутний і помітний, ніж політичний і військовий, крайнощі яких очевидні й легко викриваються... “Мовна війна” дуже рідко розглядається як війна і в кожному разі ніколи не оголошується”.

Учасникам “круглого столу”, організованого за активної участі обласної організації ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка, — докторові філологічних наук, професорові Національного університету “Києво-Могилянська академія” Ларисі Масенко, етнологові з Інституту народознавства НАНУ Романові Кісю, харківським ученим Володимирові Калашнику, Іванові Белебесі, Миколі Голобородьку, Миколі Зубкову та іншим — не було потеби докладати титанічних зусиль, аби виявити в Україні, зокрема на Харківщині, ознаки неоголошеної етнічної війни проти українців.

Отже, чи не вперше в Україні було комплексно розглянуто проблему збереження і розвитку українського етносу в умовах потужної етнічної війни проти нього, дано рекомендації щодо того, як змінити ці негативні й згубні для українців тенденції.

“Незаймані пейзажі — це свіжотворне дихання природи в природі”.

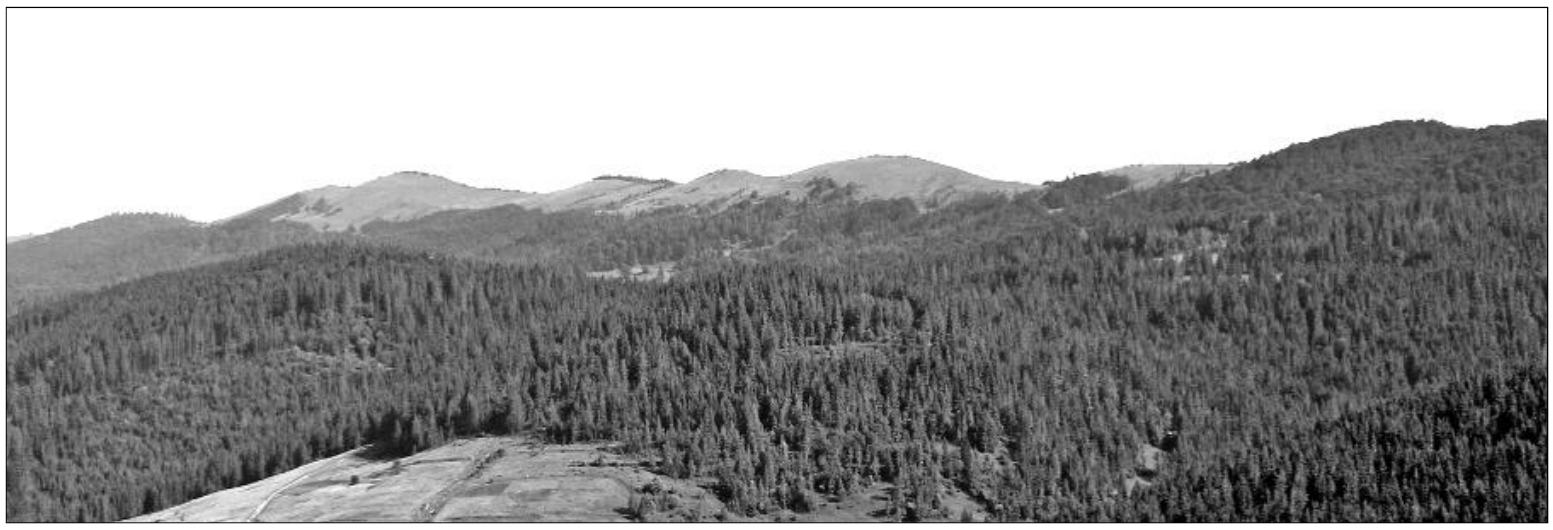

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК

Володимир ГЕТЬМАН,
головний спеціаліст
Державної служби
заповідної справи
Мінприроди України

Неподалік м. Сколе у Львівській області є особливе місце, край мальовничих середньогірських ландшафтів, унікальних в Європі дрімучих 170—180-річних букових пралісів, крутих схилів і диких звірів, де в лютому 1999 року на площі 35 684 га було створено національний природний парк “Сколівські Бескиди”.

Розташований НПП “Сколівські Бескиди” у межах гірського масиву Східних Бескидів (Західні Бескиди — на території сусідньої Польщі), які є північно-західною частиною витягнутого вздовж головної осі Українських Карпат одного із пасом цих гір — Зовнішніх, або Скибових Карпат. Власне, самі Східні Бескиди включають гірські ландшафти Верхньодністровських і Сколівських Бескидів. На території останніх і розміщений національний парк. Найвища гірська вершина НПП “Сколівські Бескиди” — гора Парашка (1268 м).

Сколівські Бескиди... Щось таємниче, казкове і водночас ніжне, приємне і ласкаве відчувається у назві гірського краю, який Бог обдарував природою надзвичайної краси і благодаті.

Вишукана естетична цінність бескидських ландшафтів, етнографічна специфіка бойківського краю, гостинність місцевих мешканців забезпечують високий рекреаційний потенціал парку.

Таємничі чари вікових величних лісів, безмежні панорами гір на тлі синього неба, численні гірські потоки прозорої води, напоєне медовими пахощами квітів повітря і цілющі мінеральні джерела, смарагдові полонини приваблюють, зачаровують і дають відпочинок.

Це край талановитих народних умільців, самобутні вироби яких (різьблені дерев’яні речі, вишивки, килими, намиста, кераміка, предмети одягу) цінуються далеко за межами Карпат.

Парк приваблює гомінкими гірськими потоками, галасливими водоспадами річки Кам’янки. Відомий також водоспад Гуркало на Малій Річці біля с. Корчин. Перекати трапляються на всіх потоках і ріках парку, але особливо мальовничі вони на р. Рибник Майданський, Павловому та Чудиловому потоках.

Цікава будова земної поверхні Сколівських Бескидів. Зокрема асиметричні геологічні складки-луски (хребти) тут, ніби скиби на зораному полі, налягають одна на одну, створюючи своєрідний скибовий рельєф (Орівська скиба). У місцях виходу пісковиків поширені скельні утворення (“бескити”, “бескеття”), часто взяті під охорону як геологічні пам’ятки природи. Зсув-урвище на корінному схилі долини р. Рибник Майданський — цікавий пізнавальний об’єкт для еколого-освітніх екскурсій і польових практик студентів-географів.

У Бескидах гірські хребти, як правило, мають широкі, лагідні гребені. Вершини заокруглені, схили — відносно похилі та м’які, що пояснюється літологічним (мінералогічним) складом гірських порід — вони легко піддаються фізичному вивітрюванню.

Міжгірні долини просторі. Усе це сприяє доступності й зручності Бескидів у їхньому рекреаційному освоєнні. Особливо зручні гірські схили для звичайного гірськолижного туризму.

Класичний приклад — широковідома гора Тростян, підніжжя якої перебуває за 2 км від смт. Славське Сколівського району на Львівщині. Саме Славське розташоване у живописній долині рік Опір і Славської.

Гора Тростян справедливо вважається центром гірськолижного спорту і туризму. Заввишки 1300 м н. р. м., вона не може змагатися з гірськолижними альпійськими трасами, де найбільше у світі гірськолижних курортів (Австрія, Швейцарія, Франція, Італія). Але гора Тростян добре витримує конкуренцію за складністю спуску.

Так, найважчим є стрімкий центральний схил, який, без сумніву, подарує захоплюючі хвилини спортивних випробувань тим, хто насмілиться спуститися по ньому. Складності трасам також надають снігові горби, що формуються сотнями лижників. Новачкам гірських лиж Тростян запропонує відносно пологий західний і пейзажний північний схили. Усього на горі — п’ять канатних і один крісельний підйомники. Ще чотири підйомники знаходяться на інших схилах навколо Славська.

Зустрічаються у Бескидах кам’яні розсипи, стрімкі урвисті скелі — “греготи”, “бескиди” (форми так званого гольцевого скульптурного рельєфу). Від “греготів” пішла назва розташованих південніше, в Івано-Франківській області, гір Горган (що також входять до Зовнішніх, Скибових Карпат), а від “бескидів” — гори Бескиди. Зазвичай ці скопища каміння зустрічаються у скелястих і менш доступних Горганах.

Але справжні кам’яні поля (так звані “куруми”) характерні для альпійського високогір’я, районів Півночі і Сибіру (дається взнаки морозне вивітрювання, багаторічна мерзлота).

Також назву гір “Бескиди” дехто пов’язує з племенем якихось “бессів”, що жили тут, або, за іншою версією, з грецьким словом, що означає “пасовисько, полонина”. Можливо, вірогідніше друге... Втім, Бескиди споконвіку були прабатьківщиною нашої української народності — бойків (між ріками Сяном і Лімницею).

Хоча було кельтське плем’я бойїв, що протягом III—I століть до Р. Х. “борознило” простори Центральної і Східної Європи (в межах сучасної Австрії, Південної Німеччини, Північно-Східної Італії, Чехії, Словаччини, Угорщини, чи Паннонії). Під тиском ворожих і сильних тоді гетів і даків бойї знайшли пристановище (тобто сховалися) десь тут — у Карпатському реґіоні.

У I ст. до н. е. згадується ж бо Бойська пустеля (рівнина), що була у басейні р. Тиса. Це про що говорить? Що крім північних схилів Карпат, бойки обживали й південні (де протікає р. Тиса).

Зазначимо, що кельти в ті часи були найбільш високорозвиненим народом. Можливо, кельти-бойї, а то й “бесси”, асимілювавшись із місцевим людом, прибрали назву бойків-українців! Чогось у вимові бойків часто трапляється буквосполучення — “боє”. Пам’ятаймо також, що І. Франко — славетний бойко!

Та повернімося до природи цього чарівного краю. Особливо багате у межах НПП “Сколівські Бескиди” ландшафтне різноманіття.

У північній частині парку сформувалися ландшафти крайового низькогір’я, почленованого допливами річки Стрий, із залишками ялицево-букових лісів.

Значну частину парку займають середньогірні дуже розчленовані зворами (яругами) ландшафти зі смерековими, смереково-ялицево-буковими і ялицево-смереково-буковими лісами. Для них характерні порівняно великі абсолютні висоти — до 1100—1200 м, значна стрімкість схилів і велика залісненість. Долини потоків, які течуть у місцях поширення твердих ямненських пісковиків, мають вигляд мальовничих ущелин. Одна з них — долина Кам’янки — охороняється як геоморфологічна пам’ятка природи.

Ознайомитися з особливостями геоморфологічної будови території національного природного парку можна на екологічних стежках і маршрутах, прокладених по хребту г. Парашка (туристичний маршрут м. Сколе—с. Майдан) та по хребту Зелем’янки (екологічна стежка “Павлів потік — урочище Святослав”).

Доволі цікава історія урочища Святослав. Ідеться про трагічну загибель на початку XI ст. у Сколівських Бескидах київського князя Святослава. Історичні документи про цю подію відсутні. Бо скільки в нас чого пропало?!. Так, у квітні 1718 р. згоріла багатюща бібліотека Києво-Печерської лаври, у якій зберігалися літописи, акти княжої доби (а підпалили її, між тим, підіслані Петром під виглядом монахів агенти).

Про кончину князя Святослава існують лиш перекази, що передаються з покоління у покоління. Та з літописних джерел відомо, що після смерті Володимира Великого почалася суперечка між його синами за батьківський престол.

Святополк Окаянний, який убив Бориса й Гліба, хотів прибрати й третього брата — Святослава, головного претендента на князівський трон. Святослав шукав допомоги у свого тестя — угорського короля, але в долині біля нинішнього м. Сколе його наздогнали дружинники Святополка. У збройній сутичці Святослав загинув. Було це у рік смерті батька — князя Володимира (1015 р.).

Отже, поширення в народі переказів про смерть Святослава і послужило причиною для найменування місцини урочищем Святослава.

Відомі й дві фольклорні версії щодо поховання Святослава в Карпатах. Перша — разом із тілом князя в могилу поклали його бойове спорядження, друга — князь був похований за давнім (ще з часів прадавньої

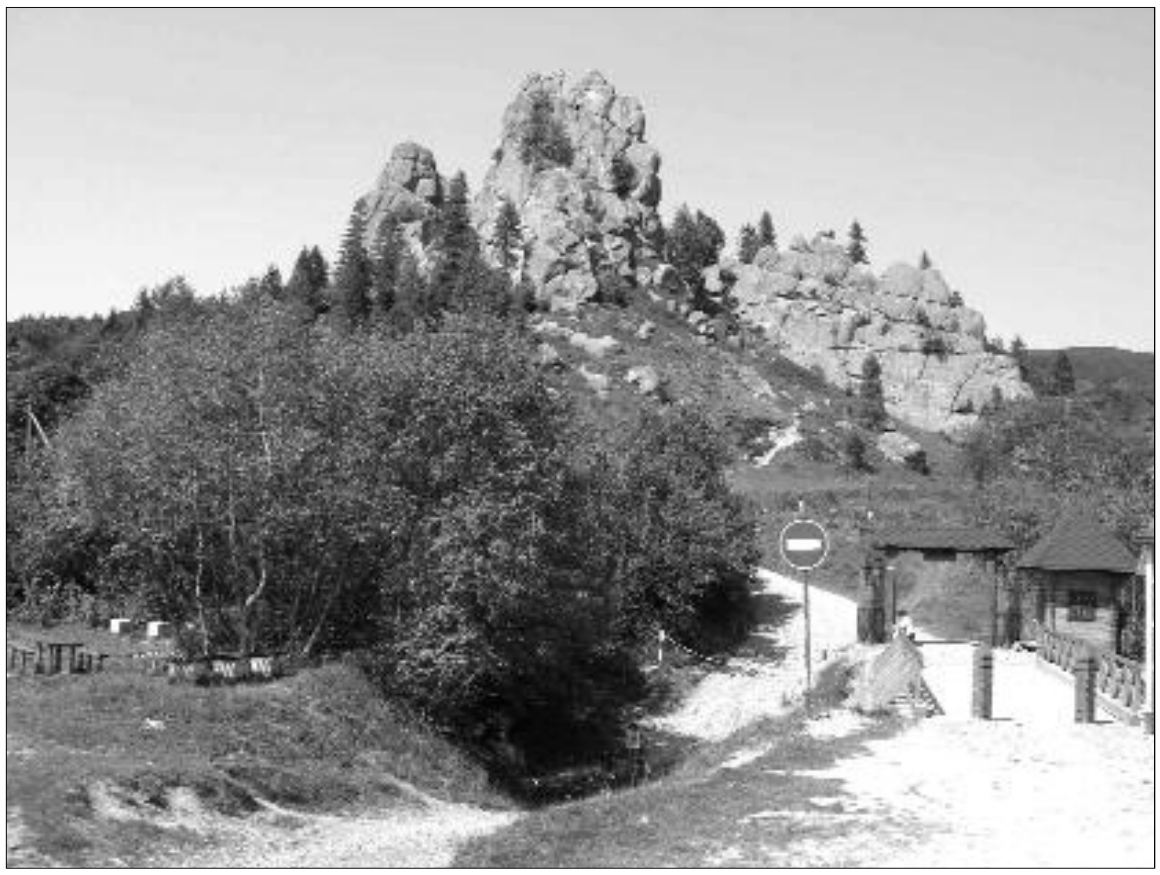

«СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ»

Аратти, держави трипільської цивілізації, VI—III тис. до Р. Х.) культовим обрядом трупоспалення. Насипану могилу і всю долину назвали Святославовою.

Та на цьому народний переказ не закінчується... У князя Святослава була дочка, з ім’ям якої пов’язують назву найвищої гори національного парку. Переказують, що дівчина хотіла втекти від людей Святополка і сховалася на вершині гори коло м. Сколе. Однак смерть від меча вбивць наздогнала й тут. Народ назвав гору її ім’ям — Парашка.

Сьогодні гора Парашка чи не найпопулярніша вершина серед екотуристів. Звідси відкриваються надзвичайно красиві панорамні пейзажі Бескидів...

Та повернемося до чарівної природи “Сколівських Бескидів” з їхнім багатющим біотичним різноманіттям. Яке тут різнобарв’я рослин!.. Лише занесених до Червоної книги України маємо понад 50 видів.

Так, ранньою весною з-під снігу з’являються суцільні фіолетові килими з квітів шафрана Гейфеля, пізніше зацвітають підсніжник білосніжний, чи звичайний, білоцвіт весняний... У травні в Бескидах цвітуть орхідеї — билинець довгорогий, чи комарниковий, зозулинець салеповий, пальчатокорінник травневий. Цвіте наприкінці весни всім знайома цибуля ведмежа (черемша), тендітна й красива лунарія оживаюча зі світло-ліловими, білими або фіолетовими квіточками, а також отруйна, з родини пасльонових скополія карніолійська.

Улітку милує зір арніка гірська, астранція велика, любка дволиста, лілія лісова, зозулині сльози серцелисті... У темнохвойних лісах росте баранець звичайний. Восени на луках з’являються лілові квіти пізньоцвіту осіннього... З одного боку це добре, та з другого — усі ці рослини у Червоній книзі!

Різноманітний і видовий склад фауни. Тут можна натрапити на оленя благородного, кабана дикого, куниць — лісову і кам’яну, ведмедя бурого (у межах національного парку їх аж 24!). З рідкісних видів водиться борсук, горностай, кіт лісовий, рись (виявлено 19 рисей). У 1965 році з Біловезької Пущі сюди завезли 10 зубрів, які добре прижилися і дають потомство.

Зазвичай багате пташине царство. Тетереви або тетеруки (з їхнім весняним бурмотінням), рябчик (орябок), дятли зелений і трипалий, шишкар ялиновий, плиска гірська, щеврик гірський, беркут, шуліка рудий, сова сіра, сокіл сапсан, а також занесені до Червоної книги України глухар (глушець), підорлик малий, сорокопуд сірий і навіть суто поліський “житель” — лелека чорний.

Густа річкова мережа, яку утворюють притоки річок Стрий та Опір, робить цю територію особливо привабливою для літнього туризму, а довгі пологі гірські схили сприяють розвитку гірськолижного спорту.

Серед укритих хвойним лісом хребтів у мальовничій гірській улоговині, на берегах р. Опір, розташоване м. Сколе — центр зимового туризму.

Перспективними у цьому плані є також урочища Павлів Потік, Зелем’янка (Сколівське лісництво), долина р. Велика річка, долина р. Кам’янки (Дубинське лісництво), урочище Панасівка (Коростівське лісництво).

На околицях парку розташовані традиційні курортні місцевості — Східниця, Сколе, Славське. Особливе значення має суміжне смт. Східниця, де розташована Всеукраїнська дитяча оздоровниця — курорт “Східниця” з великими запасами мінеральних вод на кшталт “Нафтуся” (гідрокарбонатно-натрієвих із підвищеним вмістом органічних решток).

Окрім того, на території парку налічується до 30 мінеральних джерел різної бальнеологічної дії. Джерела лікувальних мінеральних вод відомі в долині р. Рибник Майданський, околиці с. Новий Кропивник, між населеними пунктами Корчин і Верхнє Синевидне. Відпочиваючих приймають близько 50 санаторіїв, пансіонатів, баз відпочинку і туристичних кемпінгів.

Для науково-пізнавального туризму інтерес становить городище давньоруського літописного міста-фортеці “Тустань” (X—XIII ст.) на Урицьких скелях (Підгородцівське лісництво), що й сьогодні вражає відвідувачів своєю суворістю і неприступністю. Постановою Кабінету Міністрів України від 05.10.1994 р. цю історичну місцевість оголошено Державним історико-культурним заповідником “Тустань”.

Тустань — княж-град, наскельне місто-фортеця, яке існувало впродовж півтисячі років (IX—XIII ст.) Як оборонний пункт літописна Тустань існувала включно до XVI ст.

Фактично укріплення розміщувалося на трьох скельних групах: Камінь, Острий Камінь та Мала Скеля, що нині біля села Урич на Львівщині.

У XIII ст. *через Тустань проходив історичний шовковий шлях* — трансконтинентальний: із Китаю в Португалію. Тустань була одним із основних пунктів торгівлі галицькою сіллю (мінерал galit — кам’яна сіль; від того й топонім західноукраїнського краю “Галичина”!). Історичні (писемні) та археологічні дані свідчать: Тустань була митницею з IX до середини XV століть.

Завдяки своєрідним археологічним “документам” — численним пазам і врубам, що висічені на скелях у місцях існування дерев’яної забудови, вдалося виконати наукову реконструкцію з достовірністю на 90 відсотків і відтворити п’ятиповерховий житловий комплекс заввишки понад 18 м. Усе це свідчить про високий рівень нашої матеріальної культури у ті часи не тільки у великих центрах України-Руси, а й на далеких окраїнах.

Архітектурно-археологічні дослідження Тустані з 1971 р. проводить відомий дослідник М. Рожко. Власне, вони і привели його до відкриття невідомої раніше у слов’янському світі окремої середньовічної наскельної фортифікації.

Через територію національного парку проходять автомобільна і залізнична транспортні артерії міжнародного значення, що робить його економічно перспективним, особливо для іноземних туристів. Зображення трембітаря, що зустрічається дорогою, — немов візитівка НПП “Сколівські Бескиди”.

У межах національного парку і довкола нього розвивається сільський туризм, який дає змогу тутешнім мешканцям отримувати альтернативні прибутки, які залежатимуть від чистоти й незайманості місцевої природи.

Для ближчого і повнішого ознайомлення з територією національного природного парку “Сколівські Бескиди” можна здійснити короткі мандрівки еколого-пізнавальними стежками. Це свого роду “світлини” у природу національного парку.

Один із найцікавіших об’єктів НПП “Сколівські Бескиди” — долина правого допливу річки Опір — р. Кам’янка, до якої, власне, від адміністративного приміщення національного парку у м. Сколе й вирушимо.

Спершу, на мосту через Опір, відкривається чудова пейзажна панорама річкової долини. З лівого боку видно гирло р. Кам’янки. Відразу за мостом, наліво — дорога на турбазу “Карпати”.

Прямуючи вздовж р. Кам’янка, виходимо до мальовничого водоспаду. Вище по руслу є ще пару водограїв, але цей — найкрасивіший. Це улюблене місце відпочинку туристів. Із шестиметрової висоти вода широкою завісою падає на кам’яний хаос. У сонячні дні над водоспадом грає веселка.

Нагромадження в руслі величезних брил пісковику створює “творче” безладдя. На лівому березі річки — дикі прямовисні скелі, за які чіпляються ялиці й смереки. Усе це справляє незабутнє магічне враження, налаштовуючи на життєвий динамізм, поетичне піднесення та роздуми про жорстку логіку земного буття.

Вище водоспаду долина річки розширюється. Тут влаштовано місце для тривалішого відпочинку: можна розпалити багаття, розташуватися на нічліг із наметом.

Приблизно за півкілометра від водоспаду, по стрімкому схилу стежка підіймається до унікального для національного парку природоохоронного об’єкта — урочища Журавлиного. Тільки одна засторога — в урочищі Журавлиному забороняється розпалювати вогнища, влаштовувати ночівлі — це зона регульованої (тимчасової) рекреації парку.

Тут, на оліготрофному (бідному на підземне живлення) глибокому сфагновому торфовищі росте (що Ви думаєте?) тайговий мешканець — “північний виноград” — журавлина болотна *(клюква — російською).* Поруч із журавлиною зростають рідкісні в Бескидах пухівка піхвова, бобівник трилистий, росичка круглолиста, очерет звичайний та ін.

В урочищі є озеро Журавлине (місцева назва — Мертве озеро). Тепер спостерігається заростання цього озера як біогеоценозу, що є закономірним процесом його саморозвитку. Під впливом сфагнових мохів, осок, іншої рослинності на озері формується сплавина, що є початковим етапом утворення верхового болота. Такі зміни природних екосистем звуться сукцесіями. Автором вчення про них є американський учений Коулс.

Наостанку. Епілогом сказаному можуть стати пророчі слова відомого російського вченого, історико-географа Лева Миколайовича Гумільова з його монографії “Географія етносу в історичний період” (1990): ***“Все в природі старіє: тварини і рослини, люди та етноси, культури, ідеї і пам’ятники. І все, перетворюючись, відроджується відновленим”.***

"На гербовому щиті зображено велике серце, пробите двома схрещеними шаблями".

ЛЕГЕНДАРНИЙ ПАТРІОТ УКРАЇНИ — АРХЕОЛОГ І ПОЕТ

До 100-річчя від народження Олега ОЛЬЖИЧА

Іван ЧЕРНЯКОВ,
кандидат історичних наук,
археолог, виконавчий
директор Українського
благодійного фонду "Трипілля"

Легендами оповиті коротке життя й діяльність Олега Кандиби, який відомий широкому загалу українського суспільства під псевдонімом Ольжич. Він не дожив майже місяць до свого 37-річчя, а зроблених ним справ у науці, культурі, політиці достатньо для великого життя багатьох людей.

Олег Олександрович Кандиба народився в м. Житомир 8 липня 1907 р. у сім'ї, що представляла найвищу еліту справжньої української інтелігенції. Його батько Олександр Іванович Кандиба (Олександр Олесь) був одним із найвідоміших українських поетів. Мати Віра Антонівна Свадковська була вчителькою і викладала іноземні мови.

Батько Ольжича походив із давньої козацької родини XVI ст. У гербовнику Польщі, виданому 2000 року в Білостоці, вміщено власний герб Кандиб, створений 1550 р. На гербовому щиті зображено велике серце, пробите двома схрещеними шаблями. В архівних джерелах засвідчено ім'я корсунського полковника, а пізніше конотопського сотника Федора Кандиби. Він у 1689—1697 рр. побудував не тільки власний будинок у Загребеллі неподалік від Конотопа, а й церкву Святого Миколи. Конотопський сотник Андрій Федорович Кандиба разом з І. Мазепою перейшов на бік шведської армії Карла XII, за що й був заарештований.

Олександр Олесь народився на Сумщині в м. Білопілля в 1878 р.

Узимку цього року трапився цікавий випадок, який підтверджує походження родини Кандиб від козацької старшини з Конотопа. Недалеко від Конотопа Сумської області розпочалося приватне будівництво на місці зруйнованого в радянські часи цвинтаря біля переробленої для інших потреб церкви. Будівельники відкрили декілька склепів із написами, що в них поховані представники козацького роду Кандиб. Це найважливіше джерело для подальшого дослідження походження цього роду.

У 1909 р. сім'я О. І. Кандиби переїхала з Житомира до Києва, де спочатку жила в місті, а потім переселилася до Пущі-Водиці, де і пройшли дитячі роки Олега Кандиби. В трирічному віці він уже читав, а в п'ять написав п'єсу про події козацької історії. Він добре малював, грав на фортепіано й скрипці, і всі пророкували цьому талановитому хлопчині велике майбутнє. Але все його життя змінила спочатку Перша світова війна, потім революція й громадянська війна. У 1919 р. батько був заарештований і дивом уник розстрілу. Як представник уряду Української Народної Республіки того ж року він виїхав до Будапешта, де став культурним аташе України в Угорщині.

А маленький Олег залишився з матір'ю в Києві, ходив по навколишніх селах і вимінював за якісь речі їжу, щоб вижити в ті нелегкі роки. Олег завів навіть і своє господарство з кроликів і курчат. Він багато читав і пробував писати. Пізніше в Чехословаччині 1928 р. вийшла його книжка "Рудько: життєпис одного півня". Батько весь час намагався через Міжнародний Червоний Хрест визволити свого сина і дружину з Радянської України. У 1923 р. нарешті Олег з матір'ю отримали дозвіл на виїзд за кордон. Уся сім'я переселилася до Чехословаччини, де на той час була найбільша кількість українських еміґрантів, а уряд Чехословаччини прихильно ставився до українців. Для цього були певні підстави, бо саме в Україні були створені підрозділи чеської армії, яка стала основним захисником нової держави у Європі. Саме в Чехословаччині остаточно сформувалися погляди Олега Кандиби.

У 1924 р. він успішно склав іспити на курсах Українського Громадського комітету й того ж року вступив на філософський факультет Карлового університету. Крім навчання в університеті, Олег Кандиба навчався на літературно-історичному факультеті Українського Педагогічного Інституту імені М. Драгоманова, де відвідував лекції українських професорів-еміґрантів, зокрема Вадима Щербаківського, з української археології. Археологія захопила молодого Олега, і він часто відвідував лекції відомого чеського археолога Любора Нідерле. Саме Л. Нідерле, що створив величезне дослідження "Слов'янські старожитності", називав О. Кандибу найздібнішим своїм учнем.

Захоплення археологією вже у студентські роки було пов'язано в О. Кандиби з проведенням археологічних розкопок на Галицькому Поділлі, опрацюванням археологічних колекцій у музеях Праги, Кракова, Львова. Таку інтенсивну роботу на ниві археології, зокрема дослідження енеолітичної кераміки Галичини, оцінили вчені, й філософський факультет Карлова університету присвоїв йому докторський ступінь. Після закінчення університету і отримання вченого звання О. Кандибу прийняли асистентом на кафедру археології Українського Вільного Університету і співробітником археологічного відділу Чеського національного музею в Празі. Він брав активну участь у роботі археологічних експедицій на території Західної України, Чехословаччини, Австрії, Югославії. Він досліджував і трипільські матеріали в печері Вертеба біля с. Більче-Золоте Борщівського району Тернопільської області.

У багатьох археологічних журналах того часу виходять наукові статті, а видана 1937 р. у Відні та Лейпцізі його книжка "Шипенці. Мистецтво та знаряддя неолітичного селища" приносить йому світову славу археолога. Книжка перекладена з німецької українською і видана тільки 2004 р. у Чернівцях. Українська археологічна культура мальованого посуду представляє відому розвинену землеробську трипільську культуру, яку відкрив В. Хвойка. О. Кандибу запрошують на наукові конференції, де він робить багато доповідей. На запрошення Гарвардського університету у США він і там читає лекції з археології.

Крім археології, О. Кандиба активно займається й поезією. Він випускає цілу серію своїх поезій "Рінь", "Вежі", "Підзамча" за підписом Ольжич. Але він виявився не тільки визначним археологом, відомим поетом, а й видатним політичним діячем української еміґрації. Доля Вітчизни була головною в його активній діяльності. Ще в 1929 р. він вступив до Організації Українських Націоналістів, обравши для себе інший псевдонім: Ідеаліст. О. Кандибі належить вислів про ОУН: "Військо незриме поневоленої нації". 1936 року в Римі він зустрічається з Головою Проводу Українських Націоналістів Євгеном Коновальцем, якого підступно вб'ють у 1938 р. О. Кандиба створює Культурну Референтуру ОУН, мета якої — звільнення і створення висококультурної самостійної держави. Він пише: "Україна перестала бути ідейною провінцією, її духовність — в майбутньому". Культурна Референтура, очолювана О. Кандибою, розгортає активну роботу із залучення до ОУН представників інтелігенції та науки. В Чернівцях він організовує видання журналу "Самостійна думка".

О. Кандиба не тільки бере активну участь в організаційно-культурній розбудові ОУН, але в 1938— 1939 рр. разом із А. Мельником, Р. Шухевичем, М. Колодзинським, З. Косаком розгортає бурхливу діяльність у Карпатській Україні, яка у складі Угорщини намагалася стати окремою державою. Після придушення Карпатської України О. Кандиба організовує там партизанську боротьбу, потрапляє в полон і опиняється в концентраційному таборі Варя Лопуші біля Ніредьгази. Йому вдається визволитися, і 1939 р. Римі відбувається нелегальний Другий Великий Збір Українських Націоналістів. На з'їзді виявились різні погляди щодо організації подальшої боротьби визвольного руху, відбувається і його розкол. О. Кандиба залишається з полковником А. Мельником. Він відчуває, що скоро Німеччина нападе на Радянський Союз, і готується до походу українських націоналістів на Схід. Рішуче виступає проти розколу серед українських патріотів і пише окрему статтю "Дух руїни", в якій доводить, що в історії України простежуються дві основні тенденції: "...конструктивна, яка скупчує українську потугу, і руйнівна, що розпорошує її, несе розбиття і розлад. А вслід за цим завжди йшло панування чужинців над Україною".

З нападом Німеччини на Радянський Союз починається останній етап у житті великого українського патріота. А. Мельник призначає Олега Кандибу своїм секретарем, керівником визвольної боротьби у Східній Україні. З Кракова О. Кандиба переїздить до Львова, потім у рідний Житомир, а далі — в Київ, де організовує випуск газети "Українське слово". Його псевдонім у цей час — Доктор. Він мріє про створення Української Національної Ради. Українські націоналісти навіть звертаються до Гітлера з Меморандумом, що його дуже розлютило, і ОУН було заборонено. Гітлер не планував створювати незалежну Україну, а мрії українських націоналістів виявились марними. В Києві починаються арешти та розстріли українських націоналістів, серед яких і відома поетеса Олена Теліга.

У цей важкий час, 1942 р., О. Кандиба одружується з донькою професора Л. Білецького Катериною.

В 1944 р. гестапо провадить цілу програму ліквідації ОУН, заарештовуючи його найактивніших членів. О. Кандиба був досить професійним у нелегальній роботі й довго уникав арешту. Та коло загрози арешту весь час змикалося, і 25 травня 1944 р. його заарештували у Львові. Після арешту повезли до концентраційного табору смерті Саксенгаузен, помістили в спеціальний блок як найнебезпечнішого в'язня (саме в цьому блоці сидів син Сталіна Я. Джугашвілі, міністр Латвії генерал Дамбіттіс, міністр Франції Рібо). Після страшних катувань 9 червня 1944 р. Олега Кандиби не стало.

Після смерті О. Кандиби влітку того ж року у нього народився син, якого назвали на честь батька Олегом. Зараз він проживає в Онтаріо (Канада), і незабаром йому виповниться 63 роки. Декілька років тому він приїздив до Києва, і я зустрічався з ним. Він палкий патріот України, як і його батько.

Олег Ольжич — одна з найвеличніших постатей історії України XX століття. 1928—1929 рр. він співпрацював із музеєм Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка у Львові. В Києві зараз діє "Фундація ім. О. Ольжича". У Києві є вулиця Олега Ольжича, є така вулиця й у Чернівцях. У Львові й Чернівцях є його меморіальні дошки, а в Лігайтоні (штат Пенсільванія у США) є навіть оселя О. Ольжича, і встановлено його скульптурне погруддя. Археологічні колекції з розкопок О. Кандиби зберігаються зараз у Відні й Кракові, Чернівцях і Львові.

Автори біографії О. Кандиби Л. Михайліна, С. Пивоваров, Б. Рідуш, В. Старик, І. Чеховський писали, що "...відроджуючи цілі пласти національної культури й науки, ми зобов'язані дбайливо і ретельно розчистити від пороху забуття ім'я Олега Олександровича Кандиби-Ольжича — вченого-археолога з європейською славою, патріота, романтика, який понад усі лихоліття вірив у нове відродження Української Трої".

Козацький український рід Кандиб пройшов довгий шлях історії України за 350 років від Конотопа в Чернігово-Сіверянській землі України до Онтаріо в Канаді. Серед представників цього роду сяє й ім'я великого патріота України, вченого-археолога, поета Олега Олександровича Кандиби.

ПОВЕН ЛЮБОВІ

Дванадцять років тому, 17 липня, дощової днини, Київ, уся Україна проводжали в останню дорогу Олеся Терентійовича Гончара — людину великого таланту, мужнього воїна і невтомного сіяча мудрості й краси, подвижника національної ідеї. Та його слово, високе, людяне, глибинне, житиме, доки є на світі Україна, доки котить до моря свої могутні хвилі Дніпро, доки сяє з неба сонце нашої волі.

Пропонуємо вашій увазі кілька щоденникових записів Олеся Гончара, в яких — тривога за долю України, роздуми про наш час, місце митця в ньому.

24.08.1991

...День історичний — проголошено Незалежність України!

Цілий день у Верховній Раді бурхливий двобій демократії з партократами. Дуже зганьбив себе Кравчук; робив усе, щоб своїм крутійством не допустити демократичних ухвал. Коли внесли прапор жовто-блакитний, той, що був на танку серед захисників Білого дому Росії, Кравчучок зреагував жалюгідно, розвів руками: "Що це таке?"

Кравчук нічого кращого не спромігся зробити, як запхнути цей прапор ... за статую Леніна. Але незабаром кореспонденти витягли полотнище прапора звідти, щоб бачила Україна, бачив світ! І сміх, і гріх...

20.11.1991

Україна йде до Референдуму. Я вірю в перемогу.

20.01.1992

...Скільки в моєму житті трагізму, як мало довелося зазнати світлих днів! Хіба що дитинство з його великодністю та добротою людей таких рідкісних як Бабуся, що, мов сонце, осявала своєю ласкавістю весь твій сирітський дитячий світ...

І сестра Шура, й Гаврюша, і юна Валя, і творча молодість — це ж таки справді були миттєвості щастя! Але які ж то були короткочасні зблиски радостей душі...

Якийсь час, більше в молодих літах, були друзі і в літературі — їх уже нема... Зате який нестерпно холодний світ нині огортає тебе! На словах ніби є шана і повага, але ж я бачу їх наскрізь, цих жорстокосердих, черствих, внутрішньо байдужих, котрим я, здається, навіть заважаю самим своїм існуванням. Ждуть не діждуться, коли я вже ляжу в могилу! Звісно, це не стосується рядових читачів, для них, почувається, я справді ще чимось дорогий, потрібний... А ці, сучасні оті "жеребчики", — що про них писав у листі з приводу "Собору" Григір, вони ж зовсім позбавлені у вигаслих душах своїх тепла, це люди ери жорстокостей, це ті, що живуть лише для себе, пообпивавшись славою, як павуки... Хіба їм уявити, хіба їм відчути, що цей змучений хворобами "патріарх літератури" (за їхнім висловом), після трьох реанімацій, сьогодні змушений думати, як прогодувати сім'ю; адже їм здається, що він усе має, все йому доступно, він — всемогутній...

27.04.1992

У ці дні великодні знов думається про перейдену життєву дорогу. Скільки звідано горя, скільки сил молодечих змарновано в тому вселенському очманінні, де й ти довірливо блукав, мов сліпець, лиш деколи душею відчуваючи, що десь за цим безміром догматичної трясовини має відкритися щось інше... Все життя — зі студентських чи ще й раніших літ — це борсання в сумнівах, постійне, крок за кроком продирання до істини, крізь хащі ілюзій та офіційної могутньої брехні, нелегке просування до правди, до українства, до свободи! Чи вірилось, що з ласки Божої ти ще побачиш Україну вільною, соборною? Провидіння вело.

16.05.1995

Мене знову цькують не так чужі, як свої. Це найболючіше. Не розуміють того, що коли вмру, поменшає світла в Україні. Тільки декотрі далекоглядні здатні це усвідомити. Боротись? Не маю фізичних сил. І смерті я не боюсь. Я — повен любові!

Підготувала
Ніна ГНАТЮК

ЇЇ ПРОЕКТИ ПРИНОСЯТЬ УСПІХ

У європейських і українських ЗМІ пройшла інформація про успіх киянки Мирослави КІНЬКО, внесок якої в ірландський проект у галузі комп’ютерних мистецтв забезпечив йому перемогу в престижному конкурсі Digital Media Awards.

Творча група під керівництвом Мирослави Кінько створила в Ірландії авангардний тип електронного періодичного видання, у якому поєднала телебачення з інтерактивним мультимедіа додатком.

Для Ірландії ця подія знакова. Зелений Острів переживає бум, пов’язаний з бурхливим розвитком сучасних комп’ютерних технологій, і ця галузь є в ній не тільки однією з бюджетоутворюючих, але і однією з найпривабливіших для інвесторів. Тому успіхи, які тут відзначаються, мають для країни, що зробила ставку на економіку знань і високих технологій, важливе значення. І примушують придивлятися до них інших. Це не тільки престиж, а й інвестиції. А податки й інвестиції — це і економічне зростання, і соціальні програми, і підтримка національного мистецтва.

Славі виповнилося 29, все її життя і діяльність донедавна були тісно пов’язані з Києвом, а зараз вийшли за межі України. Вона ствердилася двічі: і вдома, і на чужині до неї прийшло професійне визнання. “Ця українка приносить успіх!” — кажуть про Мирославу колеги й конкуренти. Тепер і вони знають, що є держава Україна, а українки — не тільки хатні робітниці, няньки, посудомийки, а й кваліфіковані спеціалісти і мисткині.

— Світ стрімко міняється, за ним слід встигати. І ті, хто замовив такий інноваційний продукт, і ті, хто його високо оцінив, — усі вони дивляться в майбутнє. Тож приємно, що наші земляки увійшли до складу тих, хто це майбутнє творить. Мирославо, розкажіть коротко, хто Ви і звідки родом.

— Батькова донька, милістю Божою маю хист до малювання, а милістю людей — професію художника. Художником хотіла стати бабуся, вона навіть у липні 1937 року їздила з батьком з’ясовувати умови вступу до художнього інституту наступного року, та у серпні 1937 р. її батька заарештували, а 7 вересня розстріляли. Потім художником мав би стати батько, але вчасно не здобув освіти, бо ріс в інтернаті. А стала вже я. Народилася, росла і вчилася у Києві. Ним я сформована, навчена й вихована. Мій рідний дім у Києві, моя країна — Україна.

— Це Ваш перший значний успіх?

— Грамота Президента України за творчі досягнення для школярки важила колись куди більше! А ще більший успіх, коли на твої виставки плавом пливе глядач. Це вже не успіх — це щастя!

— А за кордоном?

— Цей — перший. Якщо, звісно, не брати до уваги таких онлайн-рейтингів, як Neovision і Golden Web Awards.

— Що це за рейтинги?

— Це дуже корисна річ! Надто для чесної самооцінки. Онлайн-рейтинг — щось на кшталт незалежної всесвітньої онлайн, тобто постійно діючої художньої ради: ти направляєш свої кращі роботи на рейтингові конкурси, і там їх оцінюють експерти. Оцінки виставляються за естетичні показники і за виконання. Про естетичні особливості судять експерти-критики, а виконання оцінюють експерти-програмісти. Критики оцінюють графіку, колористику, композиційне вирішення. А ось програмісти дизайн не розглядають: вони читають, як усе описано мовою програмування і оцінюють проекти з погляду технічного виконання. Вплинути на оцінки анонімних експертів або прихилити їх на свій бік просто неможливо. Тим їхні оцінки й добрі, що вони чесні, професійні і ні від чого, крім якості роботи, не залежать. І якщо ти в рядку номінантів — це справжнє професійне визнання. Та й сам після цього почуваєшся впевненіше. По собі знаю... І тому раджу іншим.

— Чи пам’ятаєте Ваш найбільший фінансовий успіх?

— Звісно! Він прийшов до мене багато років тому. Це було на День Києва на Андріївському узвозі, в останні вихідні травня. Стояла спека. Страшне юрмище. Саме там і тоді, на розі зеленої огорожі біля “будинку Річарда”, 1990 року вперше вдало знайшлися покупці на мою картину “Дзвін весняних крапель”. На ній сови калатали в кришані дзвоники. Разом зі звуками дзвоники в пітьмі березневої ночі випромінювали сяйво. Це мій сон, який я намалювала. Мені було шкода розлучатися зі своїм сном. Але наша сім’я перебувала у скруті, тому іншого виходу в мене не було. Цей успіх мав присмак гіркоти. Та було й приємне відчуття, що робота привертала увагу людей, а покупці картини два дні намагалися збити ціну, бачачи перед собою дванадцятирічне дівчисько... То були перші гроші. І вони були чесні.

— Може, поговоримо трішки про проект? Чому такою роботою займаєтеся не у рідній країні?

— Ми створили новий тип електронного періодичного видання, у якому об’єднали телебачення й інтерактивний мультимедіа додаток. Це принципово новий проект. Він покликаний популяризувати і розширювати знання про переваги користування широкосмуговим Інтернетом. А хто зараз цим хоча б цікавиться в Україні, не кажучи про те, щоб робити? А я на силі таке робити. І сила просить виходу... Якби я не застосувала її, вона була б змарнована. Як у Чіпки, якого Панас Мирний не випадково називав “пропащою силою”. Такої пропащої сили нині в Україні хоч греблю гати! Я рятую її на чужині, зберігаючи і примножуючи і для свого народу. Мені буде з чим повертатися. Це як у біблійній притчі про таланти, які не можна закопати в землю, сподіваючись їх уберегти. Вберегти їх можна тільки в роботі. Без неї наші можливості гинуть. Разом з нами самими. А ще тому, що це жива справа. Якби я за гроші доглядала тут дітей, мила посуд чи виносила горщики з-під старих, я б марнувала свою силу. А так тільки нарощую її. Працюю не тільки і не стільки за гроші, як заради самоствердження й збереження того, що дала мені Україна. Звісно, сумно, що все так... Але “і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь”...

— Де і в кого Ви вчилися малювання?

— Малювати почала змалку (у родині малювали всі). Учитися — в Республіканському палаці піонерів (викладач Пацієвській). Скінчила з золотою медаллю Республіканську художню школу ім. Т. Г. Шевченка Міністерства культури України (викладачі спеціальності Мудра, Добруцький та ін.), при складанні вступних іспитів до школи привернула до себе увагу колориста О. Животкова. Додатково навчалася академічного малюнка (приватна студія Твердого). Вступила на кафедру книжкової графіки поліграфічного факультету Національного технічного університету “КПІ”, яку скінчила, діставши звання спеціаліста в галузі мистецтв і диплом з відзнакою (викладачі спеціальності Перевальський, Валуєнко, Мікловда та ін. — люди дуже шановані). У 21 рік стала членом молодіжної секції живопису Національної спілки художників України, а в неповних 23, іще студенткою останніх курсів, стала і повноправним членом секції живопису НСХУ (рекомендували Стебловська, Перевальський і Блудов — знані в Україні художники). Брала участь майже у 40 виставках.

— Як набували свої професійні навички в комп’ютерній майстерності?

— Було і велике бажання, і розуміння, чого хочу і що для цього треба зробити. А допоміг випадок. Якось на відкритті виставки моїх знайомих на Андріївському розговорилася з відвідувачем. Розповіла про себе, свої плани й про те, що хотіла б навчитися працювати на комп’ютері, але не маю такої змоги. Мій співбесідник, не роздумуючи, написав записку з адресою і проханням мені допомогти. Так я потрапила в київську фірму на Сталінці, де працювали його друзі. Мене посадили за досить давній ПК з іще давнішим монітором, при цьому з ПК час від часу знімали ще й кращі деталі, щоб переставити їх на інші, і сказали: “Вчись сама. На тебе у нас немає часу”. Почала я з 3Д Студіо Макс — закроїла відважно, а далі інтерес до комп’ютерного мистецтва ріс, і я узялася за “Фотошоп” і “Веб дизайн”. І пішло! Так крок за кроком за півроку наполегливих занять я й створила першу Інтернет-галерею, у якій виставила роботи свої і кількох знайомих по школі. Тоді в Україні були тільки дві віртуальні галереї: моя і Нацбанку, який очолював Ющенко. Завдяки цій онлайн-галереї я отримала першу пропозицію на роботу від німецької фірми у Гессені. Далі надійшла пропозиція пройти курс анімації Кембрідж Анімейшн Системс — вакантне місце було вже оплачене в команді однієї фірми. Я погодилася. Так набула ще й британський сертифікат і навички у комп’ютерній мультиплікації. Життя — безперервний університет: багато знань наживається тільки в роботі. Мріяти мало. Потрібно ще й діяти. Якщо мрії втілювати, вони збуваються.

— Ви й тепер пишете картини?

— Ви влучили у болючу точку. Сьогодні накопичую задуми, роблю начерки. Обдумую сюжети, подумки добираю трактування і стилістику, а ось до втілення далеко — гостро бракує часу, а також коштів. Навантаження на службі шалені, темп теж... Усупереч уявленням наших співвітчизників про Захід повсякденне життя європейців містить куди більше стресів, та й вартість життя також напружує. Голова обертом від страховок, цінових перепадів, стрибків, перемін... Я встигла пожити і попрацювати в Німеччині, Швейцарії, Іспанії, тепер дістала роботу в Ірландії і можу сказати: багато що в Європі не таке, яким видається, якщо дивитися з рідного українського віконця.

— Чому так?

— Життя суперечливе. Одне знаходиш, інше втрачаєш. Переваг без втрат не буває. Я б не хотіла, щоб ця шарпанина перейшла і в Україну. А ось судоустрій, поліція і порядок — хотіла б.

— А як Вам ірландці? Подібні до нас?

— Часом вражає, наскільки ірландці подібні до українців — менталітет, стиль життя, фермерство, багатющий фольклор і культура. Багато паралелей і в історичній долі й недолі, і у визвольних змаганнях. Але є й істотні відмінності: ми традиційно тримаємося хати, а ось ірландці — нація мігрантів. Хочете, здивую? Тут я довідалася, що в Ірландію кельти прийшли не так уже й давно з континенту, зокрема, і з території... теперішньої України. Це було напередодні княжої доби. А сюди вони присилали згодом своїх художників і каменотесів оформлювати наші перші книги і храми. Про мандрівних ірландських художників і каменотесів, які розносили колись давнє мистецтво, знає вся культурна Європа. Їхні візерунки є й у наших пам’ятках! Та в Україні про це мало хто знає. Тепер і ми прийшли по їхніх слідах, але вже у комп’ютерну добу. І це якось химерно озивається у серці. На жаль, і ми стаємо нацією мігрантів. А ось ірландці — повертаються!

— Чи краще життя в Європі, ніж удома?

— У чомусь так. Та справа зовсім не в грошах, як гадає більшість. Мені платять удвічі менше, ніж своїм. Але тут є щось більше за гроші. Тут значення людини вище, а людські якості й хист цінуються більше, ніж в Україні. Тут не плутають дружбу з круговою порукою, яка існує скрізь, але не скрізь є основою успіху, як в Україні. Ось, наприклад, таку роботу я змогла знайти тільки тут. Але навряд чи отримала б удома, навіть якщо б ідеально підходила для її виконання. Тому в нас і не створюють таких проектів. А шкода!

— Не відриваєтеся від України, подовгу живучи на чужині?

— Я її частина, і з Україною не пориваю. Міняти громадянства не думаю, хоча й можу. Хотілося б, щоб мій маленький успіх був моїм внеском не тільки в добробут Ірландії, яка дала мені і роботу, і професійне визнання, але і в добру славу саме тієї України, яку я люблю, шаную і, сподіваюся, представляю...

Розмову вів
Тарас КІНЬКО

“…Попри всі наявні сьогодні технології незмінною залишається аура книг…”

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
Національний університет
“Києво-Могилянська академія”

АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА ЦИВІЛІЗАЦІЇ

16 липня в Києво-Могилянській академії відзначили ювілей Головного Будівничого НаУКМА — В’ячеслава Брюховецького. Після офіційних привітань було презентовано книжку “Той, хто відродив Могилянку: Збірник на пошану В’ячеслава Брюховецького”, яка вийшла у Видавничому домі “КМ Академія”.

Особливе місце у відродженні Могилянки посідає її книгозбірня, формуванню якої велику увагу приділяв і приділяє В’ячеслав Степанович.

Саме ролі книг, бібліотеки у розвитку університетської освіти і науки присвячено цю публікацію.

Нещодавно відбулася важлива подія в житті Києво-Могилянської академії — завершено проект реконструкції корпусу Бакалаврської бібліотеки. Бібліотека — це серце університету, і попри всі наявні сьогодні технології незмінною залишається аура книг…

Внесок на реконструкцію та ремонт будівлі під бібліотеку зробив відомий український меценат Омелян Антонович (США). Тому корпус Бакалаврської бібліотеки називатиметься “Бібліотека Тетяни та Омеляна Антоновичів”.

Відкриття цієї бібліотеки у відреставрованій будівлі XIX століття — лише один із кроків фундаментальної концепції розвитку університету, формування потужного наукового центру. Таким чином буде створено єдиний науковий, інформаційний і культурно-освітній комплекс НаУКМА: Бібліотека — Музей — Архів. І роль бібліотеки у збільшенні питомої інтелектуальної ваги Могилянки першочергова.

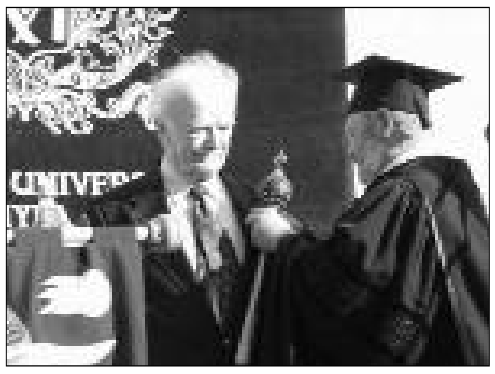

Президент Києво-Могилянської академії В’ячеслав Брюховецький і меценат Омелян Антонович

2005 року українською мовою вийшла монографія американського теоретика Роберта Ленема, що мала назву “Електронне слово”. У книжці Ленем указував, що найзручнішим винаходом книгодрукування нової ери буде оцифровування всіх носіїв і формування індивідуальних дисків, які кожен власник зможе самостійно доповнювати, робити ремарки, переписувати, викидати нудні параграфи тощо. Словом, такий диск буде чи не найбільшим проривом у світі технологій, адже книга як знак епох, як етнокультурний код відійде в минуле разом із класичними бібліотеками…

…Не знаю, що чекає на бібліотеку й книжку як атом кожної бібліотеки, проте колись, у VIII столітті нашої ери на Далекому Сході книгу прирівнювали до подарунка небес. Лише наймудріша людина (тобто провісник знань Бога) може створити цей скарб на землі. Книги на Сході були предметом заздрощів, воєн, адже, вважалося, у них приховано відповіді на найважливіші буттєві запитання. Книга у свідомості арабів була сховищем істинних знань, кожна буква книги — це символ. І не лише релігійні книги вважали священними, а й, наприклад, словники та енциклопедії. Так арабський мудрець і, як тепер можна сказати, мовознавець Сібавейхі створив у VIII столітті “Аль-Кітаб” (у перекладі з арабської — “книга”). Це повна граматика арабської мови, книга, по суті, незбагненна, священна, адже мова на той час була явищем чи не найдорожчим у світі. Пізнання своєї мови і мови завойованих народів (у арабському мовознавстві чи не найбільше уваги, порівняно з іншими давніми мовознавчими школами, приділяли вивченню інших мов) забезпечувало володіння непереможною силою. І мудрість, що йде від книжок, — це та сила, яка мала найвищу ціну в стародавньому світі.

Із плином часу інтерес до книжної мудрості зростав. І в XIV столітті Фірузабаді укладає стотомний словник “Камус” (у перекладі з арабської — океан). Відтоді всі словники почали називати словом “камус”, а сам словник містив величезне зібрання слів арабської мови й їхню класифікацію, сотні синонімічних назв, адже знаючи якнайбільше слів власної мови, можна вважати, що осягнув і межі власного світу (набагато пізніше в європейському мовознавстві цю думку висловить Вільгельм фон Гумбольдт), але, незважаючи ні на що, ідея осягнення мовного коду як спосіб наближення до розуміння законів космосу вже існувала в арабських учених.

Бібліотеки на Сході були величезними будівлями, до яких мали право входити лише обрані. Форма будівель була колоподібною, адже мудрість книг ніколи не може завершитися, вона вічна, а знання, перетинаючись, утворюють нові знання, і так процес рекомбінації може відбуватися вічно. З іншого боку, не можна забувати про часи, коли на Сході спалювали сотні книг, бо консервативні султани та їхні візири боялися, що ці книги викличуть бунт, що нове знання буде небезпечним для світу, адже єдиним законом має бути лише Коран. Подібні часи середньовічної темряви засвідчують лише те, як люди залежали від книг, наділяючи їх магічними властивостями, силою, що не підвладна людині, а тому людина й не зможе запобігти злу, скоєному від книг. Товстезні фоліанти вважали й результатом нашіптувань, і часто цим нашіптувальником міг бути злий демон.

Цікаво, що за тисячу років уявлення про книгу на Сході хоч і змінилися, але не докорінно. І це засвідчив роман “Мене називають червоним” Орхана Памука, Нобелівського лауреата в літературі 2006 року. В цьому творі відбито, як сучасні турки в глибинах своєї східної містичної душі пам’ятають давні перекази про магічну силу книг і мистецтва. Книгозбірні для мешканців Сходу — це райські місця, в яких можна знайти гармонію духу і відчути спокій життєвих енергій.

Не менш містичними вважали й китайські бібліотеки. Китайська мова нараховує силу-силенну ієрогліфів, які людина не здатна вивчити за все життя. В такому разі помічником у світі є книги, які потрібно збирати в домашній бібліотеці, адже книги — це та скарбниця, до якої завше можна звернутися і спитати поради. Ось чому для китайської культури настільки поширеними є ворожіння на книгах. Старезні фоліанти, що пережили кілька тисяч років, розгортали під час магічного сеансу на певній сторінці, і в такий спосіб людина могла довідатися, що чекає на неї цього дня. Спроби пізнати світ шляхом класифікації слів у словниках і нагромадження цих словників у бібліотеках походять від I ст. н. е., коли класик китайського мовознавства Сю Шень уперше здійснив класифікацію ієрогліфів, розкривши закони їхнього поєднування. У II ст. Лю Си укладає словник “Шимін” (“Тлумачення імен”), у якому подано етимологію китайських імен. Такі словники є обов’язковою книгою навіть у сучасних китайських бібліотеках, адже книга з власним іменем зберігає й енергетику людини, а тому потребує до себе дбайливого ставлення.

А якою є ближча до нас європейська історія бібліотек? Назву лише найважливіші “ціхи”:

1700 до н. е. — вавилоняни були першими, хто створив власну бібліотеку.

1100 до н. е. — перші історичні бібліотеки були знайдені у храмах Античного Єгипту.

1100 до н. е. — королівські бібліотеки створюють у Фінікії. Найвідоміша королівська бібліотека мала назву “Assurbanipal” і була побудована в Ніневах.

900—700 до н. е. — королі Ассирії наказали створити бібліотеку для колекції тисяч табличок із глини.

400 до н. е. — приватні бібліотеки Еврипіда, Аристотеля і Платона.

300 до н. е. — школи з бібліотеками засновують в Афінах.

384—322 до н. е. — Аристотель був першим відомим систематичним колекціонером і класифікатором книг. Він розробив поняття ієрархії та класифікації.

300 н. е. — бібліотека в Римі містила понад 62000 томів книг.

400 н. е. — уже двадцять вісім публічних бібліотек збудовано в Римі.

600 н. е. — в Римі збудовано першу публічну бібліотеку.

1683 р. — перша академічна бібліотека в Сполучених Штатах — Бібліотека коледжу Гарварду.

1731 р. — Бенджамін Франклін заснував першу абонементну бібліотеку в Американських колоніях.

1800 р. — відкрито Сполучену Бібліотеку Штатів Конґресу — найбільшу бібліотеку в США.

1871 р. — Джекоб Шварц (Schwartz) створив систему числення Катера, що зберігає алфавітний порядок авторів у системах бібліотечної класифікації.

1887 р. — першу бібліотечну школу було створено в університеті Колумбії, Нью-Йорк.

Після такого екскурсу в історію важко не погодитися з думкою, що книга — це витвір культури, а бібліотека — місце збереження історичної пам’яті цивілізації. Ще в античних ліцеумах і колегіумах роль бібліотек була визначальною. Мудрість книг поєднувала в собі містичні знання, старовинні перекази, міфи, легенди і наукові первістки європейського знання (про властивості рослин, поведінку тварин тощо). У середньовіччі ставлення до книг також було неоднозначним, книги, що суперечили канону, спалювали, наче найнебезпечніших ворогів. Вважали, що книга здатна ввести в оману людину, а диявольські книжки мають бісівську енергію, яка може проникати в людину і перетворювати її на раба злих сил…

Час Просвітництва — це також епоха бібліотек нового типу. Книгу вважали найліпшим порадником, усі морально-етичні якості людина мусила всотувати лише з книг, адже світ — химерний, непередбачуваний.

Античні Мусейони, дома мудрості Арабського Халіфату, союзні палати китайської імперії, що проіснували в Піднебесній із VI століття до н. е. до початку XX, залишаючись основним типом китайської бібліотеки; бібліотеки бароко, бібліотеки Просвітництва, народні бібліотеки Німеччини, англо-американські публічні бібліотеки — цілий світ збережено в архівних фондах, тисячі людей докладають зусиль лише для того, аби існувала одна бібліотека. Мабуть, можна погодитися, що історія розвитку бібліотек — це історія людства, історія становлення цивілізації, адже бібліотеки тримаються насамперед на концептах гуманізму. Передаючи книжку (а то й цілі колекції) до бібліотечних фондів, ми забезпечуємо безперервність поколінь, адже книжка від серця однієї людини потрапляє до серця іншої.

Найбільший архітектор бібліотек бароко Франческо Бурроміні у своїй відомій римській бібліотеці Валлічелліана хотів поєднати культ Краси (Прекрасного) і концепти раціонального пізнання світу. Його бібліотека нагадує розкішно оформлений храм. Усі прикраси інтер’єру, розписи стін і стелі не були лише обробкою приміщень — книжкові полиці ніби розчинялися в єдиному візуальному просторі, що викликав у відвідувачів захват. Такий візуальний простір відображав філософське значення знання для людини. Інший приклад бібліотеки бароко — бібліотека мадридського Ескоріала. Всі зображення наповнено рухом, їх ілюстрували і роз’яснювали розташовані внизу під ними частини фондів бібліотеки, і відвідувач, використовуючи пам’ять і уяву, мав “розшифровувати” ці зображення. Такі архітектурні рішення пов’язано з ідеями І. Лойоли про розвиток духовного життя християнина через активне споглядання образів.

У Геттингенському університеті, що мав бути провідним університетом Європи, роль головного інструмента розвитку вперше відводилася саме бібліотеці. Бібліотека університету спочатку була зорієнтована не на обслуговування окремих досліджень, як узвичаєно в XVIII столітті, а на обслуговування науки загалом. Унікальна для того часу концепція бібліотеки припускала безперервне, планомірне і науково обґрунтоване придбання наукової літератури. За ухвалою Сенату університету, бібліотека мала особливий каталог нових книг, рекомендованих для купівлі. Такі риси наявні й у бібліотеці герцога Брауншвейзького, яку довгий час очолював Г. Е. Лессінг, і у Веймарській бібліотеці, що втілила бібліотечну концепцію Ґете.

…І невже тепер, у час комп’ютерних технологій, які так часто перешкоджають людині, у час медійного мистецтва книга перетвориться на віртуальний предмет? Книги, які століттями втілювали небезпеки, тепер будуть дематеріалізовані й переписані на диск, який може розмагнітитися, який набагато легше загубити, ніж паперове видання? Крім того, зміна подібної стратегії читання може спричинити й нову стратегію культури: електронна інформація не потребує такої ретельності й скрупульозності, як буква; диск розраховано на індивідуальне користування, кожен може додавати щось своє або викидати непотрібні, на думку власника, фраґменти текстів. Із одного боку, така технологія цікава, але з іншого, дуже ефемерна і ситуативна. Дематеріалізація книги — це переформатування й самої культури, це витворення нової системи світоглядних домінант і пріоритетів.

МИСТЕЦЬКІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ — CONTRA SPEM SPERO

Закінчення. Початок на с. 1

свободи в умовах тоталітаризму, часто ризикуючи життям, музейні працівники ховали від знищення радянськими спеціальними органами мистецькі колекції.

З великим успіхом виставки українського авангарду 1908—1930-х рр. були продемонстровані останніми роками в Мюнхені, Тулузі, Чикаґо, Нью-Йорку. Обговорюються проекти між Національним художнім музеєм України і дирекцією берлінських музеїв про презентацію українського авангарду в Берліні. Після епохальної презентації МОМА в Берліні київська колекція відтворить шарм української культури в її розвитку поміж Заходом і Сходом.

Якщо окинути оком суму трагічних мистецьких констант в Україні протягом усього XX ст., то слід підсумувати, що радянська влада за сімдесят років не спромоглася побудувати в Україні жодного мистецького музейного закладу, а під музейні приміщення передавала, як правило, палацові комплекси колишніх власників, або ж, закриваючи церкви, костели, синагоги, інші сакральні споруди, переконструйовувала їх на музеї, архіви чи бібліотеки.

Прийшовши до влади після помаранчевих днів як Президент України, Віктор Ющенко кинув крилату фразу про необхідність створення українського Ермітажу. Романтикам вона додала надії, а скептики зійшлися на тому, що це ілюзія. Адже створити в Києві музей сучасного мистецтва на базі колишнього могутнього військового комплексу “Арсенал” — для нас із нашою економікою, політикою, що визнає насамперед закони інфляції, а не модернізації, — річ нелегка, в наших умовах просто нереальна. Чому ідею Президента зараховую до романтичних? Катастрофічно низьке бюджетне фінансування мистецьких музеїв, перманентний шлях музейних працівників перед відчуженням (апієнацією) музейних приміщень, буквально виживання музеїв, доля яких залежить від примх посадовців найвищого державного рангу, — ці та інші, не перелічені, недоліки нашого музейного сучасного буття виводять ідею “українського Ермітажу” в місце, яке не назвеш престижним. Французькі лідери Міттеран (почав перебудовувати вхід до Лувру) або Помпіду (будував центр сучасного мистецтва Бобур на місці традиційних забудівель) мали тверді переконання й мету, бо були лідерами-прагматиками й довели справу до кінця.

В Україні, й зокрема в Києві, де нова столична адміністрація на чолі з мером Л. Черновецьким абсолютно байдужа до проблем розвитку мистецтва і культури загалом, почався буквально наступ на музеї. Приклади варті того, аби про них довідалася світова громадськість. Приміщення Музею історії Києва віддали до диспозиції Верховного Суду, а недобудовану споруду Національного художнього музею України, де планувався мистецький комплекс XX ст., мають намір реконструювати під гаражі для нуворишів. І де, на якому місці будувати гаражі? За сто метрів від будинку, в підвалах якого війська НКВД розстрілювали інтелігенцію! Поруч стоїть хрест пам’яті жертв геноциду!.. Нас такі “жести” п. Черновецького не дивують, бо ані він, ані його команда не є побожними людьми-християнами. Усе це робиться в центрі міста, де земля дорога і де наступ на музеї набув фронтального розмаху. У музеїв відбирають музейні ділянки, а на їхньому місці плануються нові офіси, банки й т. ін.

Через сто років унікальна байдужість наших сучасників до надбань, що їх збирали протягом віків, обертається аматорською профанацією. У 90-ті рр. XX ст. вже лунали гасла, що лякали змістом закладеної агресії: якщо бракує музейних приміщень — слід продавати музейні твори на аукціонах. Свого часу за ленінсько-сталінських часів такі експерименти успішно проводились, твори продавалися на Захід, і американець Хаммер у такий спосіб зібрав колекцію.

Мистецькі музейні збірки України позбавлені серйозної опіки суспільства й тримаються на ентузіазмі музейних патріотів. Найвищого рангу державні мужі, траплялося, всупереч існуючим нормам України, передавали культурні цінності іншим державам. Так, з волі колишнього президента України Л. Кучми в Нідерландах опинилася унікальна графічна колекція Кьонігса, що має пікантну історію створення, за яку Україна на паритетних умовах могла б одержати з Роттердама твори, які зазнали насильної міґрації під час Другої світової війни зі Львова.

Складається враження, що я згущую фарби і не бачу позитивних ініціатив. Щоб розвіяти такі думки чи побоювання, зішлемося на повчальний досвід Національного художнього музею, який на рівні інноваційних технологій здійснює пропаганду українського мистецтва, виступає організатором цікавих мистецьких проектів, співпрацює з музеями Європи. Виставки українського козацького портрета XVI—XVIII ст., яка тут відбулася, японської каліграфії “Сохо”, грузинського художника Ніко Піросманішвілі, Франціско Гойї, українського модернізму — усе це зараховуємо до озвученої Президентом ідеї про “український Ермітаж”. У такому самому перспективному ключі про паритетні діалоги музеїв народився проект, що висвітлив контекст українського скульптора Архипенка з німецькими мистецькими колами. Згаданий проект Національного художнього музею України з німецькими колегами привернув увагу своєю конструктивністю.

Ініціативи музейних ентузіастів, багатьох директорів, зокрема Києво-Печерського заповідника С. Кролівця, Національного історичного музею С. Чайковського, директорів Львівської мистецької галереї Бориса Возницького, Західного й східного мистецтва Б. і В. Ханенків Віри Виноградової, Харківського художнього музею Валентини Мизгіної виводять утопічну мрію щодо діяльності українського музейництва в напрямі існуючих європейських стандартів. Успішні виставки українських музейників у Європі й усьому світі, що репрезентують античнo-скіфську культуру, прадавню, на рівні найдавніших світових цивілізацій, культуру Трипілля, іудаїки, барокових скульптур Пінзеля, Сіамських ікон, познайомили десятки мільйонів глядачів із феноменом української музеєлогії, наукові дослідження українських музейників розкрили неповторність мистецтва давньої України і Києва, красу українського бароко, українського модерну, а також неоромантичні джерела сучасного мистецтва. Скрізь і всюди, широко, вагомо на столичному рівні, а в малих містечках на реґіональному патріотизмі відбуваються вернісажі, організовуються виставки. Через цікаві музейні пропозиції здійснюються дослідження малознаних або замовчуваних через історичні об’єктивні причини сторінок мистецтва. Але ця ініціатива, загальнокультурний рух часто закінчується на рівні українських музейних оаз, локальних дискурсів. Бо поважні музеї світу не привозять до нас своїх колекцій для обміну або презентації, а наші мистецькі музеї в намірах проривання з герметизму не отримують необхідної для таких масштабних пропозицій підтримки. Пригадуємо, який резонанс мала виставка з Нью-Йоркського МОМА в Берліні й який, врешті, фінансовий ефект був від неї!

Будь-який музей України гостинно розчиняє двері для глядачів, бо він пишається своїми мистецькими колекціями. Але для того, щоб показувати їх людям, являти певну послідовність мистецького розвитку, потрібна, окрім патріотизму й творчого горіння, якого не бракує музейним працівникам України, зорієнтованість цілого суспільства — потрібне меценатство. А меценатів в Україні бракує. Їх обмаль! Отож contra spem spero.

ЛІТНІ ПОЛЬОТИ НА ПУАНТАХ

Валентина ДАВИДЕНКО

Є й такі кияни, які влітку працюють. Хоч це вже трохи суперечить природі, отій, що шелестить за вікном, просіює дрібніше дощові крапельки і пахне ароматом луків. Щоб охопити все оком, бракує видноколів, бо — місто. Щоб вільно дихати — забагато авто на вулицях. Як діє в такій ситуації справжній художник? Викидає видавлені тюбики з-під фарб, зате створює свій простір на полотні чи на сцені. Ось так і з’являється цілком канікулярний сюжет, де живуть квіткарки і ткалі, ляльки танцюють чардаш і мазурку, а дія відбувається у невеличкому містечку в Галичині. Прем’єра балету “Коппелія” Л. Деліба на сцені Національної опери вихлюпнула весь барвистий спектр художніх знахідок його творців і виконавців, а ще лукаве переплетіння життєвих і казкових реальностей, бо в основі сценарію Ш. Нюїттера та А. Сен-Леона казки доброго і ліричного філософа Ел. А. Гофмана. Саме за мотивами цього сценарію створив лібрето народний артист України Сергій Бондур (він автор хореографії і постановки балету), а до музичної редакції твору долучилися Галина Малишко і Роман Солошенко. Декорації народного художника України, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка Марії Левитської. Художник по костюмах Людмила Нагорна. Та найголовніше, що представив цей професійно підготовлений проект один із наймолодших мистецьких навчальних закладів — училище хореографічного мистецтва “Київська муніципальна українська академія танцю”. У виставі взяли участь не тільки студенти, а й найменші учні хореографічної студії при училищі. На думку директора навчального закладу Андрія Лягущенка, вистава показала можливості їхніх вихованців різної вікової категорії, стала квінтесенцією роботи за п’ять років.

“Ще на початку нашої Незалежності, коли відкрилися політичні, суспільні, культурні кордони, з’явилася потреба в нових навчальних закладах, і в хореографічному мистецтві також. Воно й до того було на високому рівні, мало видатних виконавців, хореографів, але танець нині більш багатогранний, аніж був за радянських часів. У світі розвивався модерн, джаз, різні напрямки сучасної хореографії. До того ж демократизація нашого суспільства відкрила можливості для створення нових колективів, куди могли йти майбутні фахівці. Єдине київське хореографічне училище не забезпечувало такою кількістю випускників. І ми з академіком Юрієм Станішевським пройнялися ідеєю створити новий навчальний заклад. Спочатку десять років ми займалися пропагандою хореографічного мистецтва: це й ідея створити фестиваль “Серж Лифар — де ля данс”, конкурс імені Сержа Лифаря, коли в Україну повернулося ім’я нашого видатного земляка. Проводили фестивалі, мистецькі вечори “Світ танцю”, які засвідчили, що цікавість до хореографічного мистецтва зросла. На початку нинішнього століття ми впритул наблизилися до нашої мрії — створити нове училище хореографічного мистецтва. Завдяки київській міській владі отримали й прекрасну базу: багато хореографічних залів, прекрасний навчальний театр, професійна сцена, світло, звук, що дає можливість готувати професійних артистів. Ми маємо державне замовлення на підготовку фахівців, і студенти безкоштовно вчаться чотири роки. Приймаємо після дев’ятого класу на перший курс. А йому передує школа-студія, вісім років від початкових класів ми готуємо до вступу в училище. Сьогоднішні наші студенти не всі закінчили школу-студію. Хтось прийшов з інших колективів, шкіл мистецтв Києва та інших міст України, насамперед “балетних”: Одеси, Донецька, Львова, Дніпропетровська. У нас працює два відділення — класичної і народної хореографії. На відділення народної хореографії вступають діти з різних міст, бо колективи народного, дитячого танцю є в багатьох реґіонах України.

Маємо надзвичайно талановитих викладачів, які свого часу були артистами балету; в училищі викладає заслужений артист України Володимир Денисенко — один зі стовпів школи чоловічого танцю в нашій країні. На народному відділенні працює Михайло Петрович Мотко, заслужений артист України, майже легендарна постать, бо в свої сімдесят — не скажу скільки років — має такий вигляд, як, дай Боже, бути сорокарічним; працював з Павлом Павловичем Вірським, він несе традиції українського народного сценічного танцю школи Вірського, на базі якого наше навчальне відділення. Тобто, ми дбаємо про професійний викладацький склад, який дає нашим студентам знання, що допоможуть їм працювати на будь-якій професійній сцені.

— Проблема мистецької освіти досить гостро стоїть в Україні; є тенденція до скорочення мистецьких шкіл і таких студій. Чи зросла кількість бажаючих з інших реґіонів вступати до вас?

— До нас приходять випускники мистецьких студій навчатися вже на студентському рівні, їх дедалі більше. Інша річ, що приходять абітурієнти різної підготовки, тож перший рік ми витрачаємо, щоб привести наших студентів до єдиного знаменника. А потім вже опанування професією. Так що зацікавленість хореографією в нашій державі, за нашими спостереженнями, лише зростає.

— І про освоєння репертуару. Навчання, як я розумію, повинно потім виявитися у якомусь серйозному проекті, ось як “Коппелія”.

— Є програма, методика, перевірена десятиліттями, є варіації, вправи. Наш річний концерт ми показуємо на сцені Національної опери: концертні номери, варіації, адажіо, народні сценічні мініатюри. Це той підмурок, який підводить нас до наступного рівня — опанування складними масштабними формами. Два роки тому наш земляк, відомий балетмейстер Алекс Урсуляк (він незмінний член журі конкурсу імені Сержа Лифаря, у нього відомі учні — зірка світового балету наш земляк Володимир Малахов, у нього брав уроки і Нурієв) поставив свій балет “Чи почуєш ти мене” з трупою Національної опери України. Це сучасна хореографія, але базується на стилістиці класичного танцю. Наші видатні артисти Віктор Яременко, Тетяна Бевецька в цій постановці мали яскравий вигляд. На жаль, вона швидко зійшла зі сцени. Коли ми відчули, що студенти спроможні на більше, звернулися до Алекса Урсуляка з проханням зробити постановку з нашими студентами. Він погодився, і півтора року тому ми показали прем’єру спочатку в нашому навчальному театрі, а рік тому на сцені Національної опери. Ми представили його також на фестивалі хореографічних студентських вистав у Донецьку, де працює наш видатний артист балету Вадим Писарєв. Згодом виник задум поставити повноцінний двоактний балет “Коппелія”. Це ідея завідувача відділення класичної хореографії народної артистки України Ганни Дорош і викладача Сергія Бондура. Цікаво, що разом із нашими студентами у проекті взяли участь американські балерини, які швидко влилися в творчий колектив і стали окрасою вистави”.

Василь ШЕНДЕРОВСЬКИЙ
професор, дійсний член НТШ

РОДОМ ІЗ ЗОЛОТОВЕРХОГО КИЄВА

До ювілею Сергія ВИНОГРАДСЬКОГО

Нинішнім владним структурам дуже до вподоби вшановувати тих представників народу, які справно служили радянській системі, її ідеології. За приклад може слугувати нещодавнє вшанування Національною Академією наук України столітніх ювілеїв видатного українського теоретика і творця ракетно-космічної техніки Сергія Корольова та відомого вченого-патофізіолога, основоположника української ендокринології академіка Василя Комісаренка. Сьогодні ніхто не повинен ставити під сумнів наукові досягнення цих видатних представників українського народу. Але не менші заслуги перед світовою громадськістю мають і всесвітньо відомий учений-епідеміолог, академік і президент ВУАН в 1928—29 роках Данило Заболотний, чиє 140-річчя залишилося непоміченим, а неперевершені заслуги перед людством мікробіолога Сергія Виноградського (150-років від народження минуло наприкінці минулого року) також залишилися непоміченими в Україні. Цього вченого мало хто знав в Україні, а Росія його просто "привласнила" собі. Така особливість російської культури. Тут чітко проявляється "феномен чужих рук", як охрестив це явище нині вже покійний учений, фізик-теоретик Олександр Боргард у своїй книжці "Дві культури".

Ось нещодавно академік АН СРСР (із 1974) мікробіолог Євген Мішустін стверджував цілком офіційно, що Сергій Виноградський "видатний російський вчений", "народився в Росії і був російським громадянином..." А насправді Сергій Виноградський був сином нащадка нашого гетьмана Скоропадського. Адже мати Сергія — Наталя Скоропадська, а батько Микола — нащадок отамана Виноградського. Тож не дивно, як зазначає автор розвідки про Сергія Виноградського з Канади Євген Рослицький, що на його звернення до українських науковців він отримав таку відповідь: "...у нас легше було б пролізти слонові крізь вушко голки, аніж роздобути для Вас матеріали про Виноградського..."

Народився Сергій Виноградський 13 вересня 1856 року в Києві. Батько мав юридичну освіту, саме він заснував у Києві перший банк. А будова так званої Південної залізниці принесла Виноградським великі прибутки, які вони використали на закупівлю землі та побудову цукроварень.

У родині Виноградських підростало ще троє дітей. Розуміючи важливість знання класичних мов, батьки віддали десятилітнього Сергія і його брата Олександра до Другої Київської гімназії. В гімназії панувала досить непривітна атмосфера; за словами самого Сергія, навчання "було не тільки нецікаве, але й неприємне, пригноблювало фізично і морально". Проте юнаки закінчили гімназію з відзнакою, хоч Сергій свою першу нагороду — почесну медаль — негайно продав! Так він висловив невдоволення навчанням.

1873 року Сергій вступає до Київського університету на юридичний факультет, але згодом, усвідомивши вроджений нахил до природничих наук, переходить на фізико-математичний факультет і з головою поринає в науку... Та знову розчарування, особливо практичними заняттями; незважаючи на протести рідних, юнак залишає університет на третьому курсі. Намагається знайти себе, навчаючись музики у професора Лешетицького у Петербурзькій консерваторії.

1877 року Сергій Виноградський вступає на природничий факультет Петербурзького університету і захоплюється студіями аналітичної хімії. На початку третього курсу він вибирає собі окрему ділянку науки — фізіологію рослин у лабораторії відомого ботаніка Фамінцина.

1881 року закінчує університет з неймовірним успіхом, що відчинило йому двері до професури. Однак тогочасні епохальні відкриття Пастера, Коха, Мечникова, де Барі звабили молодого вченого у світ мікроорганізмів.

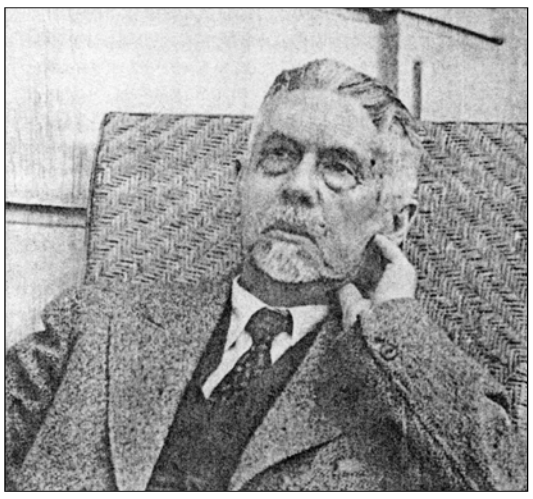

Восени 1884 року Виноградський отримує диплом магістра від Ботанічного відділення Петербурзького університету. Але його вабить краще устаткування в лабораторіях Європи, і він переходить до університету в Страсбург, де головою Ботанічного відділення працював усесвітньо відомий німецький ботанік Антін де Барі.

Кінець XIX століття позначено багатьма епохальними відкриттями, зокрема і в мікробіологічному світі. Сергій Виноградський відкрив новий, доти невідомий біологічний спосіб використання енергії для синтетичних потреб клітин — живих і вільноживучих організмів, автотрофів-бактерій, спроможних синтезувати своє тіло і розмножуватись завдяки виключно неорганічним сполукам, таким, як сірка, залізо, азот, вуглекислий газ і т. ін.

1889 року Виноградський розпочинає в Цюріхському університеті нову серію дослідів нітрифікуючих бактерій. І впродовж двох років учений розв'язує одну з найважливіших проблем тогочасної мікробіології і природничих наук загалом. Як зазначив винахідник стрептоміцину Сельман Ваксман, якого, до речі, також народила українська земля, це принесло Виноградському "престиж, який до нашого часу залишився неперевершеним".

До вченого прийшла світова слава. Він мав престижні запрошення до подальшої наукової праці, але вирішив повернутися в Петербург.

1892 року Виноградському вдалося довести існування анаеробних бактерій — фіксаторів азоту. Виокремив він також і чисту культуру цих бактерій, що розмножувалися на безазотній поживці. Назвав їх Clostridium pastorianum — на честь Пастера. Зазначимо, що одним із помічників у вченого (а їх було лише двоє) у дослідах фізіології нітрифікуючих бактерій, як і фіксуючих азот, був українець з Полтави Василь Омелянський. Своїми дослідами бактерійного розкладання целюлози, яка становить одну з головних складників рослинної тканини, Омелянський прославився на весь світ.

1905 року Виноградський залишає Петербург, офіційно вже обіймаючи посаду директора Інституту експериментальної медицини, і переїздить до України. Він стає дбайливим і ефективним господарем своєї землі, на користь і добро широких околиць Городка. Але розпочалася Перша світова війна. Родина Виноградського розсипалася по світах. 1922 року С. Виноградський отримав запрошення від Еміля Ру, директора Інституту Пастера в Парижі з пропозицією організувати відділення сільськогосподарської бактеріології. "Мої колеги, — писав Ру, — і я сам будемо Вам дуже вдячні, якби Ви влаштувалися в Інституті Пастера. Йому Ви додасте слави як науковець і зможете тут провадити свої неймовірні досліди без жодних клопотів, пов'язаних із обов'язками викладача. Після Мечникова для нас буде почесно зарахувати Вас до своїх. Ви станете нашим провідним у ділянці мікробіології ґрунту".

І знову наукові праці про "залізні мікроби", про мікроскопічні дослідження ґрунту. Але настав 1939 рік, який завдав йому два болючі удари. Після двох паралічів померла його дружина, а Друга світова війна розірвала його зв'язки з рідними у Варшаві. Після війни в листі до Ваксмана Виноградський сповіщав, що "директор Інституту Пастера пообіцяв все зробити, аби видати книжку "Мікробіологія ґрунту. Півстоліття мікробіологічних дослідів", яка була опублікована у Франції 1994 року".

Помер Сергій Виноградський 24 лютого 1953 року. Як багато українських науковців, змушений був творити не на своїй землі. У Петербурзі вчений прожив загалом приблизно сім років, як і в Швейцарії. А понад тридцять років свого неспокійного життя провів у гостинній для нього Франції. Пані Йолянта Поміян, родичка Виноградського, з Монреаля писала: "Цілий архів дідуня, включно із його академічними дипломами, Інститут Пастера передав Росії (без згоди родини!)..."

Поховали вченого біля його доброї дружини у Брі, на чужині, без тужливого українського "Вічная Пам'ять"...

P.S. Автор висловлює щиру подяку д-ру Євгенові Рослицькому з Канади за можливість ознайомитися з деякими матеріалами про славетного українського вченого.

Віталій КОРЖ,
народний депутат України
IV і V скликань

ЙОГО ЛЬОН КВІТНУТИМЕ ВІЧНО

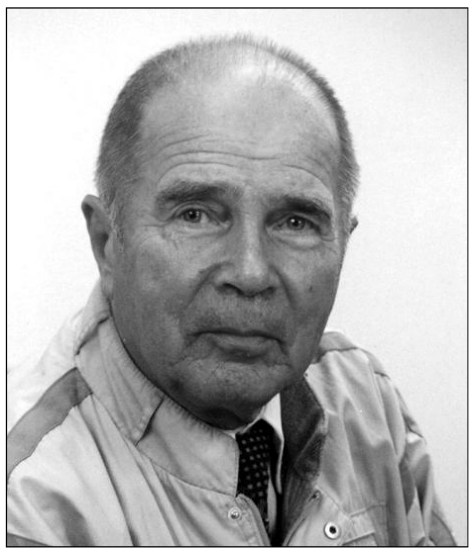

Липень — місяць незабутнього "серйозного пересмішника" Василя ЮХИМОВИЧА: 12 липня народився, а 20-го п'ять років тому відійшов у вічність.

В. Юхимович майстерно редагував у пресі (зокрема впродовж 26 років — у журналі "Україна"), активно працював у Спілці письменників та низці громадських організацій. І творив, творив, творив вигадливо й вибагливо. Різнопланову творчість Василя Лукича Юхимовича, серед іншого, було відзначено почесним званням "Заслужений діяч мистецтв України" та літературною премією ім. Остапа Вишні.

Він увійшов у відповідні енциклопедії й довідники як поет, перекладач, журналіст, веселий, гумористичний чоловік у творчості й повсякденні, який залишив по собі не лише, як сам казав, "торбину книг", а й чудові пісні, що стали народними, й приємні спогади тих, хто його знав.

Я вдячний долі, що мав перед собою взірець справжнього Українця, як приклад, гідний наслідування.

Ще у далеких 60-х, передплачуючи журнал "Україна", я отримував справжнє задоволення і від назви видання, і від прекрасних репродукцій з картин майстрів живопису, що друкувалися тоді на його сторінках. Поступово це видання стало обов'язковим атрибутом побуту нашої родини, а отже, й зростав інтерес до його авторів, серед яких особливо виокремлювався Василь Юхимович.

Потім ми познайомилися з Василем Лукичем на якійсь презентації, а далі й зовсім дивина — оселилися в одному будинку на вул. Артема, 59: він — на п'ятому поверсі, я — на дев'ятому. Нашому приятельському зближенню сприяло не лише сусідство, а й однакові імена дружин — Любов.

Я завжди милувався тим, які люб'язні стосунки були в сім'ї Юхимовичів. Щоранку, коли Василь Лукич ішов на роботу і виходив у двір, Любов Михайлівна ще довго махала йому рукою з балкона. А він кілька разів озирався на балкон і також відповідав їй красномовним вітанням рукою.

Їхні ніжні стосунки створювали ауру душевного спокою і певності. А тому й все інше, що робив Василь Лукич, для мене також набуло дуже глибокого сенсу, як і ці відомі рядки його пісні:

А льон цвіте синьо-синьо.
А мати жде додому сина...

Та Любов Михайлівна дуже рано пішла з життя, і Василь Лукич упродовж понад 14 років був самотнім. Проте саме цей період став для нього надзвичайно творчим, плідним, сповненим свіжих думок, мудрості, важливого слова, особливих, інтимних переживань. Цими дуже делікатними, ніжними почуттями, що їх постійно носив глибоко у серці й з якими звертався до душі коханої, яка відійшла у кращий світ, він наповнив збірку своїх ліричних поезій "Без тебе з тобою", яка вийшла до 70-річного ювілею поета.

Скромний чоловік, він вражав своєю працьовитістю, завжди залишаючись самим собою: спокійним, усміхненим, відкритим на добре слово, що його й сам не шкодував для оточуючих. Усе в ньому подобалось. А головне — його чітка патріотична, громадянська позиція.

Дуже активний, він устигав бути всюди: на серйозних засіданнях, наукових конференціях, творчих вечорах, презентаціях творів колег по перу, влаштовував веселі першоквітневі гуморини, на яких був ведучим і збирав увесь цвіт шанувальників і авторів української сміхоіндустрії, брав активну участь у всіх заходах, що їх організовували лідери національно-патріотичних сил, ніколи не відмовляв у допомозі колегам-письменникам.

Працюючи в редакції газети "Освіта", що на вул. Тургенєвській (а це недалеко від нашого будинку), Василь Лукич, ідучи на роботу чи з роботи, частенько заходив до нас, перетворюючи свій черговий буденний візит на справжнє свято.

А що вже казати про його відвідини у дні святкові, особливо у наші родинні свята. Тоді Лукич вихлюпував на нас хвилю експромтів, жартів, анекдотів, афоризмів і просто душевних слів і привітань, які залишив на безлічі поштових листівок.

Коли він увечері бачив, що не світилося в наших вікнах, одразу телефонував і питав: що сталося? Ми з дружиною, яка дуже шанувала його талант і, як педагог-філолог, глибоко розуміла його творчість, завжди запрошували його до нашого новорічного столу, на різні інші свята, та й просто приємно було посидіти разом.

З ним завжди легко знаходили спільну мову, спільну тему, відповідний настрій. При цьому він дуже тонко відчував настрій оточуючих, знав, "чим вони дихають". Я помітив, що на початку нашого знайомства він був дуже обережний у висловлюваннях, проте з часом ніби розчинився в нашій родинній атмосфері, де йому нічого не загрожувало.

Коли він серйозно захворів, я відвіз його до урядової лікарні у Феофанії. Ми з дружиною часто навідували Василя Лукича, проводили багато часу в цікавих розмовах з ним, будували спільні плани на майбутнє, яке він бачив світлим, і оптимістично вважав, що його праця для України буде потрібною.

Але так сталося, що додому він уже не повернувся.

Вже після його відходу у вічність гуртом видали його книжку "Ім'я за ім'ям", де читач знайде понад сотню різних імен, які майстер гумору в особливий спосіб захотів зазначити і утривалити в часі. Великий майстер поетичного епістолярного жанру радує нас влучними епіграмами, епітафіями, просто вітальними телеграмами, що їх Василь Юхимович частенько експромтом писав у відповідний момент, а особливо розвеселяє читачів іскрометними віршами-гуморесками.

Він і сьогодні дарує нам веселощі.

ТАМ, ДЕ РІЧКА, НАЧЕ СТРІЧКА НА ЗЕЛЕНІМ КИЛИМІ

Лідія ВІЦЕНЯ

Про ці чарівні місця на початку минулого століття Володимирові Короленку розповіли його друзі з широкого кола полтавської інтелігенції. Чимало з них улітку їздили відпочивати у райські куточки на Пслі, хтось уже мав тут свої дачі, як відомий громадський діяч, педагог, літературознавець Вільям Беренштам, завдяки якому з'явився й сам топонім “Хатки”. Врешті й сам Володимир Галактіонович із сім'єю поселився тут 1905 року в своєму мезоніні: “розкіш, з дивовижним видом на луки із вигинами Псла та купами гаїв...”

Ця розкішна краса через сотню літ дочекалася нових поціновувачів, а отже, хтось милуватиметься нею і через наступні сто років. Вона увічнена в полотнах полтавських художників, які два тижні працювали на пагорбах Псла поблизу дачі Володимира Короленка на своєму першому пленері. Цю ідею давно плекав голова обласної організації Національної спілки художників України, заслужений діяч мистецтв Юрій Самойленко. Але зізнається:

— Ідея — це добре, та реалізувати її не вдавалося. Тож виходить, що художникам треба було зустріти відомого хлібороба, Героя України Семена Антонця, аби врешті все збулося!

І хто скаже, що все це сталося випадково? Ні! Не випадково сто років тому тут сіяв духовні зерна В. Г. Короленко, не випадково тут сіє чисті зерна в неотруєну хімією й непонівечену плугами землю С. С. Антонець, не випадково життя

переплітає долі творчих особистостей, які налаштовані на одну хвилю: відкривати людям красу, підносити їхні душі до висот духовності, спонукати кожного до реалізації себе у добрих справах. “Усе так просто, — каже Семен Свиридонович, — ми ж стільки хорошого можемо зробити кожен на своєму місці.Тож робімо те, що потрібно людям!”

Того вечора на закриття пленеру “Краса землі полтавської” в колишні Хатки (нині село Куйбишеве) на відновлену “Агроекологією” дачу Володимира Короленка приїхали перший заступник голови облдержадміністрації Іван Близнюк, заступник голови обласної ради Петро Ворона, начальник Управління культури і туризму облдержадміністрації Володимир Годзенко, директор полтавської Галереї мистецтв Ольга Курчакова та ще багато гостей. Вони вітали художників і захоплювалися побаченим: у центрі урочистостей була виставка робіт на веранді мезоніну. Картини без рам, з невисохлими фарбами сяяли в призахідних сонячних променях, дихали життям.

Частина полотен покладе початок картинній галереї, яка має тут відкритися. У Хатках вже перебували представники практично всіх країн світу. А полтавці невдовзі матимуть змогу побачити роботи з пленеру на виставці в Художньому салоні.

Ігор Величко створив 37 робіт, найпам'ятнішими називає три останні дні пленеру, бо — “розписався!” В Анатолія Лавренка за 14 днів — 14 полотен: ті, які не сподобалися, переробляв. Зізнався: “Їздив на два дні в Полтаву — здалося, що там така нудьга...” Юля Петушинська свій перший пленер оцінює одним словом: “Неперевершено!” “Головне — я тут був!” — робить висновок Олексій Іванюк. Усі вголос дивувалися “сонячним” (після зазвичай похмурих) фарбам Григорія Волкова, а він, як завжди філософськи, пояснював: “Природа додає оптимізму — зобов'язує дивитися на світ оптимістично. Природа очищає. Ми працювали пліч-о-пліч, у чомусь змінювалися, у чомусь утверджувалися — і все завдяки пленеру”. А Віктор Олександрович Трохимець-Мілютін, походивши стежками дивовижного краю, зізнавався, що вони йому здавалися стежкою до рідної хати. І ностальгійно діставав з кишені ключі від квартири: два тижні не відчиняв рідних дверей!

Їм надовго вистачить спогадів, їм ще знадобляться “замальовки”, які, каже Анатолій Кривобоченко, збереглися в пам'яті. І вони залишаться вдячними своєму голові Юрієві Самойленку, своєму куратору Олексію Петренку, своєму благодійнику Семенові Антонцю.

А про захоплення від побаченого художникам щиро розповідали підприємець із Голландії Ерік Деніелс, який давно підтримує зв'язки з “Агроекологією”, і голова правління столичної Федерації органічного руху України Євген Милованов, і відомий у Полтаві хірург Леонід Саричев.

За підсумками пленеру “Краса землі полтавської” до відкриття виставки в Художньому салоні планується видати каталог. А наступний пленер “Гадяч — гетьманська столиця” відбудеться в Гадячі на базі училища культури імені І. П. Котляревського.

ШЛЯХ ПІЛІГРИМА

Валентина ДАВИДЕНКО

У Національному музеї Тараса Шевченка відкрилася виставка творів народного художника України, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка Василя ЛОПАТИ “Мамине ім'я святе”. Серед організаторів виставки одного з найяскравіших майстрів образотворчого мистецтва України — Всеукраїнське товариство “Просвіта”.

...Пилок, налітавшись за весну, спить у чашечках квітів, і щось непрогнозоване, ефемерне, що витало в повітрі, тепер скрашує крону літа лискучою вишневою крапелькою. На щастя, в природі розвиток подій послідовний і незмінний, і на нього не впливає корупція. Не підкупиш небокрай, щоб сяяв тільки одному можновладному обійстю, а медова призахідна нірвана розливається на всіх, навіть малих і сиротливих, і обрамляє ріку такою кольоровою гамою, що вражає серце, як музика. У щедрості природи є щось материнське, для неї ми всі — діти. Ось тільки охнем за тим, що вже назавжди втрачено. Та стежечка біжком бігла завжди до маминого подвір'я, і художник з найдальших обріїв, куди закидала його доля, приїздив до цих рідних рук, які потім малюватиме все життя: то побожно піднесені для молитви, то в задумі, то в спокої складені і, як пасемцями заполочі, переплетені судинами. Філігранна графічна техніка, яка уславила автора в офіційному дизайні: оформленні українських гривень — портретів, пейзажів, орнаменту — прислужилася в написанні найщемкішого літопису — Материнської долі. Читаєш її від одного портрета до іншого, найтонші риси і зморщечки, і така гарна вона сяючою своєю душею, як Княгиня. Бо рідна матінка кожному з нас — гарна, як Княгиня.

...Він хотів одягнути її в найкраще вбрання, якого ніколи не мала за життя, привозив із закордонних поїздок, прохав: “Мамо, хоч приміряйте!” А вона ніяковіла: як же можна зараз таке святкове, хай потім, гладила, розгортала дорогі тканини і потім усе складала десь у шухляди шафи або комусь дарувала. Українська мати, яка перейшла жорстоке XX століття, замість шовкових шат берегла на останній спочинок лиш тернову хустину. Дивний омонімічний збіг: терновий вінок, тернова хустина.

Та хоч смуток і бринів у голосі автора, коли він розповідав ці щемкі історії на відкритті експозиції, відчуття від його картин — ніби й справді поблизу маминих долонь — тепло. І це об'єднувало одним настроєм усіх, хто хотів поділитися враженнями про творчість Василя Лопати. А це і поет-академік Борис Олійник, і заступник голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка Микола Нестерчук, і академік Дмитро Степовик. А соліст Національної опери Степан Фіцич привітав художника, якого знає весь світ, піснею. Бо, як написали мистецтвознавці: “Його великий творчий доробок (понад 700 робіт) включає майже всі аспекти українського життя в його історичній та географічній перспективах”. Художник-філософ Микола Стороженко сформулював це по-своєму, образно і дуже точно: Василь Лопата — пілігрим, який долає широти не лише географічні, а й часові, бо кредо і художня якість його творчості — вічний рух.

...І куди він знову вирушає? На Вогонь Ясний крайнеба, що розливається на всіх, навіть малих і сиротливих...

ПЕЙЗАЖІ ТАРАСОВОЇ ГОРИ

Валентина ДАВИДЕНКО

Національний Музей Тараса Шевченка ще недавно пережив різні за виявом зазіхання на своє унікальне приміщення і навіть спроби проводити між історичних експонатів купецькі вечоринки. На щастя, непохитна позиція колективу стала на заваді таким засяганням. А вся діяльність музею після створення нової експозиції свідчить, що він може бути не лише сховищем раритетів, екскурсів у минуле, а й живого обміну творчої енергетики. Адже минуле постає, коли до нього постійно звертаєшся, і саме мистецькі інтерпретації дають це подальше життя. Виставка “Гори мої високії...” представила живописні полотна учасників сучасних канівських пленерів.

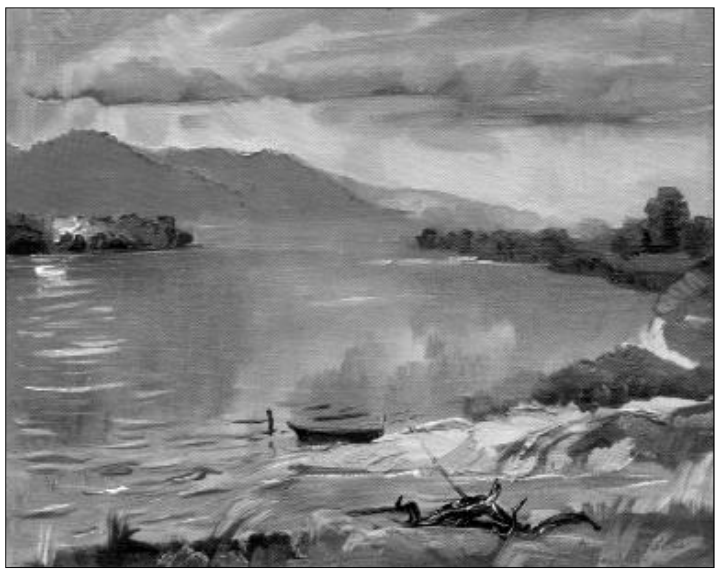

В. Радецький. “Тарасові гори”, полотно, олія, 2006

Польотів творчої душі не стримують життєві обставини. На віддалі легше осмислюєш марноту шаленої повсякденності великого міста, а поняття заземленості набуває тонкого чуттєвого враження, коли заземлюєшся нічним ароматом трав під вікном чи сонячною доріжкою, яка тепло лягає під ноги вранці. Саме із заземленості чарівних канівських круч і високих польотів творчої натури мистецький набуток Всеукраїнських пленерів “Тарасова гора—2000”, “Тарасова гора—2004”, “Канівська осінь”, “Тарасова гора—2006. Гори мої високії...” Як розповіла заступник директора музею Тетяна Чуйко, представлено тридцять робіт із зображенням канівських краєвидів, які свого часу полонили творчу уяву Тараса Шевченка, а нині їх “пережили” й змалювали художники з усієї України і зарубіжжя.

“Це твори киян Володимира Гарбуза, Анатолія Буртового, Валерія Франчука, черкащан Василя Цимбала, художників із Донецька і навіть Мінська. Тобто, пленер у Каневі набуває міжнародного масштабу, та й у планах працівників Національного Шевченківського заповідника зробити цю акцію міжнародною. Звичайно, кожен митець (більшість з них ми знаємо через персональні виставки) по-своєму змальовує одні й ті самі місця. До того ж це велика відповідальність, бо саме цей пейзаж, ці канівські гори малював Тарас Шевченко — можна завітати до музею і подивитися його малюнок. А митці змальовують ці краєвиди через багато років, прагнучи відтворити їхню енергетику; Чернеча гора тепер уже Тарасова гора. Це не просто змалювання природи, це й відчуття особливого магнетизму місця. Пам'ятаємо і мрії Шевченка бути похованим над Дніпром і взагалі, мабуть, є два унікальні місця над Дніпром — це Витачів під Києвом і Канів на Черкащині, звідки відкривається якась майже космічна панорама Дніпра, де зливається земля, вода, гори. І це дуже тонко відчував Тарас Шевченко, умів прекрасно передавати у своїх творах, особливо в графічних ще з періоду заслання, коли змальовував Україну: відчуття насиченості повітрям, відчуття людини як частини природи, нерозривний зв'язок із Всесвітом. І малюнки останніх років його життя, зокрема біля Канева, нагадують, що китайський живопис, який ми сприймаємо як щось екзотичне, це відчуття зв'язку з природою є і в творчості Тараса Шевченка. Це підвид китайського мистецтва: гори і води. У Шевченка — це безмежний український космос, який він дуже відчував, і земля, яку безмежно любив. Це любов трагічна, тому що він уболіває за нашу історію, за долю рідного народу. Водночас відчуває цю землю як гармонійну частину Всесвіту. Пейзаж у Шевченка олюднений, і завжди присутня хоч маленька постать людини.

Роботи, виконані на пленері, вирізняються тим, що вони дуже живі, їх сприймаєш, ніби входиш у ту місцевість, відчуваєш роздуми кожного майстра. В одного це природа в той чи інший момент, у когось виписана через пейзаж космічність, особлива енергетика, як у Володимира Гарбуза, який малює ніжне світле тло, як світіння, а потім фарбами, пастозними мазками, накладанням передає своє відчуття цих місць, їхнє значення, харизматичне для нас. Валерій Франчук — більш задумливий, ліричний. Роботи філософсько поглибленого звучання у Василя Цимбала з Черкас. Олександр Крохмалюк зі Львова — дуже незвичайний, на його роботи відвідувачі звертають увагу. І картини неповторного Євгена Манишина, якого не стало кілька місяців тому. Це не просто краєвид, це ніби своєрідний шлях у безмежжя, майбуття, аж ніби передчуття талановитого майстра.

Маємо надію, що Тарасова гора і Канів стануть джерелом творчого натхнення для нових поколінь українських і зарубіжних митців”.

“...Де зникає культура і пам’ять про предків, там зникає нація”.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ТРИ МІФИ ПРО ДРУГИЙ ГЕТЬМАНАТ

СЛІДИ ПРОТОМІСТ У ТРИПІЛЬСЬКИХ СЕЛАХ

Вадим ПЕРЕГУДА

30 років тому в Україні зробили сенсаційне відкриття, яке за значущістю можна порівняти хіба що з розкопками легендарної Трої. У результаті дешифрування аерофотознімків на території Черкащини було знайдено залишки чи не найбільших поселень у світі — протоміст, життя в яких буяло понад 5000 років тому.

Саме на початку 70-х років XX століття починається новий етап наукового дослідження трипільської цивілізації. Відкривачами і першими дослідниками гігантських прадавніх поселень мідно-кам’яного віку стали військовий топограф К. Шишкін і невтомний дослідник старовини Уманського краю В. Стефанович. Площа деяких поселень просто вражала: Майданецьке — 400 га, Тальянки — 450 га, Доброводи — 250 га, Небелівка — 300 га і т. ін. Загалом після аналізу аерофотознімків було виділено понад 100 поселень-гігантів.

Деякі поселення трипільців набагато більші за площею, ніж найвідоміші культурні центри і міста стародавнього світу. Для порівняння: місто Вавилон у часи свого розквіту займало територію всього 202,5 га.

Археологічні джерела підтверджують існування на цих теренах одного з центрів світової цивілізації. “Міста сонця” або “Трипільські Вавилони” — так образно називає їх дослідник трипільських поселень В. Ф. Мицик, — мали квартальну забудову і розташовувалися колом. Більшість будинків були двоповерхові.

Улітку 2006 р. я відвідав один із тих прадавніх центрів індоєвропейської культури недалеко від містечка Тальне. “Трипільський Вавилон”, знайдений археологами над мальовничою річкою Тальянки — більш ніж удвічі більший за біблійний і на тисячоліття старший. Старовинне українське село Тальянки частково розташоване на прадавньому трипільському поселенні. Селяни знаходять археологічні артефакти просто на власному городі. Але, на превеликий жаль, це мальовниче селище зараз перебуває у великому занепаді — 70 хат стоять без господаря. Молоді в селі стає дедалі менше, від’їжджають до міст на навчання, а ось повертаються лише одиниці. Вражають і ціни на землю під забудову: вартість однієї сотки коливається від 2 до 10 доларів США!!!

“Трипільський Вавилон” — це не просто родюча земля, більшу частину якої, під селом Тальянки, чомусь орендують американці, — це свята земля “Давньоукраїнського Єрусалиму”, саме тут зароджувалася наша культура і духовність. Цю землю не можна продавати або здавати в оренду, на ній треба жити, працювати й молитися українським Богам, як молилися колись наші далекі пращури — трипільці. Чи чули ви, щоб юдеї здавали в оренду чи продавали “стіну плачу”? Б’ємо на сполох — український “Трипільський Вавилон” зникає! Пам’ятаймо: там, де зникає культура і пам’ять про предків, там зникає нація.

Тальянки – географічний і духовний центр України сьогодні

ЧОМУ НЄПОМНЯЩИЙ «ЗАБУВ» ПРО ТРИПІЛЛЯ

Микола ЦИВІРКО

Українці пишаються Трипіллям приблизно так, як єгипетські араби — цивілізацією пірамід і сфінксів, а нинішні мексиканці — культурною спадщиною цілої вервечки доколумбових народів Латинської Америки — від ольмеків і майя до ацтеків. Чи треба казати, що у нашому “трипіллєзнавстві” трапляються перегини? Важливо доводити на кожному кроці, що явище це українське, оскільки постало на нашій землі, що населення це — чи кавказько-іберійського кореня, чи арійського — не зникло безслідно, а залишилося автохтонним субстратом під напливом прибульців. Завершу цей коротенький вступ тим, із чого почав: для нас стародавні землероби — творці біноклеподібних посудин і триповерхових глинобитних будинків — гідні подиву і найвищої поваги попередники, які залишили нам у спадок усього потроху: і кілька незбагненних таємниць, і багатюще розмаїття культурних пам’яток.

Таємниць... Уже сам спалах Трипільської цивілізації, неповторно яскравої, самобутньої на тлі примітивних формацій кам’яної доби, є неабияким феноменом. А досі нерозшифрована писемність трипільців? А ті самі протоміста, у яких мали бути (за логікою) водогін, каналізація, інші атрибути мегаполіса?

Одне слово, якщо сідати за книжку “Сто великих тайн Древнего мира” (М., 2005) і докладно описувати дива, акцентуючи на “білих плямах” в історії та генезі давніх шумерів, єгиптян, етрусків, фінікійців, майя, інків та інших — ім’я їм легіон, а один з її розділів присвятити таємницям на теренах Росії і країн СНД, то як тут обминути “ровесника Ура і Аккада на Дніпрі” (за визначенням археолога В. Збеновича)? Однак автор зазначеного науково-популярного видання Микола Нєпомнящий, із захватом змальовуючи південно-уральський Аркаїм (Росія), віддаючи належне культурі Анау (Туркменістан) тощо, АНІ СЛОВОМ (!!!), АНІ НАТЯКОМ (!!!), навіть побіжно і дотично не згадує Трипілля! Наукове і логічне пояснення тут знайти важко. Чому протоміста недавно виявленого Аркаїму вражають пана Нєпомнящого, а доісторичні гіганти — Майданецьке, Тальянківське та інші відомі на весь світ поселення трипільців, появу яких у дикій Європі за кілька тисячоліть до Різдва Христового досі ніхто не пояснив, випадають із поля зору дослідника?

Гадаю, ця “таємниця” Нєпомнящого лежить на поверхні. А точніше — в політичній, ідеологічній площині. Пана Нєпомнящого дратує сама згадка про Україну, а про її давнє минуле, зокрема його Трипільську сторінку, — й поготів. Тож, хоч як крути, а збіднив він свою загалом непогану книжку. А все через панівну в Росії державну українофобію.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА, Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Анатолій ПОГРІБНИЙ, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

В. о. головного редактора, перший заступник головного редактора
Олександер ШОКАЛО
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ культури
Валентина ДАВИДЕНКО
270-55-57

Відділ мови
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Відділ просвітянської роботи
Микола ЦИВІРКО
279-39-55

Відділ коректури
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Черговий редактор
Уляна ГЛІБЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.com.ua

Видрукувано з готових фотоформ на комбінаті “Преса України” у середу.
Зам. № 3301229
Загальний наклад — 26000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,38 грн.
на 3 місяці — 9,89 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

4 820095 780016 07029